

Venäläisen luonnon kansallisia erikoisuuksia:

diskurssianalyttinen tutkimus venäläisestä luonnosta suomalaisissa
mediateksteissä

Lapin yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiologia
Pro gradu –tutkielma
Niko Väistö
2019

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Venäläisen luonnon kansallisia erikoisuuksia: diskurssianalyttinen tutkimus venäläisestä luonnonosta suomalaisissa mediateksteissä.

Tekijä: Niko Väistö

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiologia

Työn laji: Työn laji: Pro gradu -työ_X_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 45

Vuosi: 2019

Tiivistelmä

Medioissa luodaan käsityksiä Suomen rajojen ulkopuolisesta luonnosta. Käsityksen vaikuttavat siihen, millaisena luonto koetaan, ja millaisia arvoja siihen latautuu. Luonnon kohtaamat arvot tekevät luonnosta poliittisen ilmiön. Tutkin sitä, millaisia arvoja ja käsityksiä suomalaiset valtamediat luovat venäläisestä luonnosta.

Mediat luovat lausumia, jotka esiintyvät venäläisessä kontekstissa. Venäläiseen kontekstiin sidotut kertomukset luonnosta luovat kokonaisuuden, josta puhun nimellä Venäläinen luonto. Venäläiseen luontoon liittyy paljon käsityksiä ja ennakkoluuloja, jotka nousevat esiin historiasta. Näin syntyy diskursiivinen käsitys siitä, millaista on venäläinen luonto. Se ei ole itsenäinen kokonaisuus vaan sosiaalisen maailman luoma summa siitä, millaista venäläinen luonto voisi olla. Venäläinen luonto on poliittista ja Suomessa siihen liittyy vahvasti venäläisessä yhteiskunnassa esiintyvät taloudelliset, kulttuuriset, ongelmalliset ja performatiiviset ulottuvuudet.

Avainsanat: kulttuurinen ympäristösosiologia, luonto, hybridi, venäläisyys, mediat, diskurssianalyysi.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	3
1.1 LUONNON MÄÄRITELMÄSTÄ	6
1.2 VENÄLÄISEN LUONTOSUHTeen HISTORIAA	8
1.3 VARSINAINEN TUTKIMUSONGELMA	10
1.4 NÄKÖKULMA	13
2 TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	16
3 AINEISTO	20
4 VENÄLÄISEN LUONNON KANSALLISIA ERIKOISUUKSIA	25
4.1 LUONNONVARA-AITTA	26
4.2 ONGELMA	29
4.3 ERÄMAA	33
4.4 ELÄIN	36
5 LOPPUTULEMA	38
6 KIRJALLISUUS LÄHTEET	41
6.1 MUUT LÄHTEET	44
7 LIITE	45
7.1 HAKUSANAT	45

1 JOHDANTO

”Venäjää ei voi järjellä käsittää, se täytyy tuntea”

-F. Dostojevski (1821-1881)

Venäjä on maailman suurin yksittäinen valtio, jonka pinta-ala on 17 075 400km². Kahdeksasosa maapallon maapinta-alasta kuuluu siis Venäjälle. Maapinta-alan lisäksi Venäjän vesistöalueisiin lukeutuvat Kaspian meri, Barentsin meri, Vienan meri ja Baltian meri. Omien merien ja järvien lisäksi maailman suurin valtio omistaa ympärysmereiden rannikkoviivaa 37 000km, joihin kuuluu viisi merta pohjoisella rannikkoalueella. Sen lisäksi Venäjällä on meriyhteydet Tyynelle merelle, Mustalle merelle ja Baltian merelle.

Suurin osa Venäjästä sijaitsee Ural- vuorten itäpuolella kaukana Suomesta ja Euroopasta. Venäjälle kuuluu myös pieni eksklaavi, Kaliningrad, joka on aikaisemmin tunnettu Königsberginä. Kaliningrad sijaitsee Liettuan ja Puolan välissä Baltian meren rannalla.

Näiden alueiden sisällä on maailman syvin järvi, maailman suurimmat metsäalueet ja maailman suurimmat energia- ja mineraalivarat. Venäjällä on myös maailman syvin ihmisen kaivama kuoppa ja maailman pisin yhtenäinen rautatie, joka yhdistää lukuisia globaalisti saastuttavia teollisuuskomplekseja Nickelistä Nyeryngriin.

Venäläinen luonto on maailmanlaajuisesti arvioituna mittasuhteiltaan valtava. Se on sitä maantieteellisesti, kulttuurisesti, biodiversiteetiltaan, geologialtaan, flooraltaan ja faunaltaan sekä poliittisesti. Venäläistä luontoa kuvaillaan ja siitä kerrotaan suomalaisessa mediajulkisuudessa, mikä herättää kysymään, mistä luonnosta mediateksteissä puhutaan venäläisestä luonnosta puhuttaessa. Ihmettelyni venäläistä luontoa käsitteleviä mediakertomuksia kohtaan on alkanut jo yli kymmenen vuotta sitten, jolloin ensikerran astelin naapurin maaperälle. Idean tähän tutkimukseen sain vuonna 2014 pro gradu –seminaarissa, kun minulle ehdotettiin tutkimuksen tekoa koskien venäläisen luonnon kuvauksia suomalaisessa mediassa. Aihe sopi itselleni

aivan hyvin, sillä olin seurannut teemaa jo pitkään ennen sitä. Tämä gradu kertoo siitä, millaisena venäläinen luonto nähdään Suomessa valtamedioiden välittämänä. Käytän lähteenäni kahta suomalaista julkaisua: Helsingin Sanomat sekä Suomen Kuvalehti. Analysoin näissä julkaisuissa Venäjän luontoa koskevia artikkeleja vuodesta 2008 vuoteen 2017 saakka. Tutkimuksessa tarkastelen luontoa kulttuurisosiologian näkökulmasta, jolloin väitän, ettei luonto ole vain yksi iso kokonaisuus vaan se muuttuu yhteiskunnan mukana.

Tutkimusteoreettisesti lähdän liikenteeseen konstruktionistisesta näkökulmasta, jonka mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunut. Katson, että mediajulkisuus on yksi areena, jossa kollektiivisesti määritellään, eli konstruoidaan venäläisen luonnon todellisuus tietynlaiseksi (Beck 1986; Luhman 1993). Aineistoni koostuu uutisista, joita voi pitää julkisen keskustelun kappaleena. Uutisia konstruktiivisen todellisuuden luojina ovat tutkineet aikaisemmin Väliverronen (1996) ja Valkonen (2003). Uutiset tuovat lukijoiden keskuuteen tietoa venäläisen luonnon tilasta suhteessa uutisen kontekstiin. Näin ollen se, mitä annetaan totuudesta tietää, on ikään kuin sosiaalisen representaation rakentumista, joka tässä yhteydessä tarkoittaa suomalaisten Venäjäkuvaa (Lounasmeri 2011).

Kansainvälisesti verraten suomalaiset lukevat edelleen paljon sanomalehtiä ja siksi on mielekästä tutkia niiden antamaa käsitystä aihetta koskien (Lehtisaari at al. 2012, 12). Toimittajat ovat Venäjää koskevissa uutisissa vaihtuneet kirjeenvaihtajista joukkoon asiantuntijoita, jotka tuntevat hyvin alueen kulttuurin ja politiikan (Pietiläinen 2012, 171). Toimittajat ja asiantuntijat ovat muodostamassa ja muuttamassa suomalaisten käsityksiä siitä, millaisia luontoja Venäjällä esiintyy. Tarkastelen, millaisia merkityksiä tämä julkinen keskustelu asettaa luontoa kohtaan, josta vastaavanlaista tutkimusta ovat tehneet mm. Esa Väliverronen (1996) ja Jarno Valkonen (2003). Heidän avullaan vastaan kysymykseen siitä, millaisia käsityksiä suomalaisissa medioissa luodaan suunnattoman suuresta itänaapurista. Lopuksi vertailen näitä käsityksiä ja analysoin, mitä niistä voi oppia.

Koska venäläisessä luonnossa on niin valtavat mittasuhteet ja monenlaisia maita ja meriä, on vaikea luoda kokonaiskäsitystä siitä, millainen venäläinen luonto todellisuudessa on. Suomesta tarkkailtuna on selvää, että venäläisellä luonnolla on

vaikutusta Suomeen, jonka kanssa meillä on noin 1340km yhteistä rajaa. Yli tuhat kilometriä yhteistä rajaa on jo itsessään yksi tapahtuma, joka koskee Suomea. Yhteinen raja erottaa kaksi valtiota toisistaan ja määrittelee, mitä kenellekin kuuluu. Luonto, joka sijaitsee rajan molemmin puolin, on eliöllisesti ja ilmastollisesti yhtenevä. Elintasollisesti itäraja on kuitenkin yksi maailman jyrkimmistä elintason jakajista, joka on vaikuttanut merkittävästi alueiden luonnonmukaisena säilymiseen. Esimerkiksi bakteerikanta rajan itäpuolella on Ilkka Hanskin työryhmän hypoteesin mukaan monisatakertainen ja vaikuttaa positiivisesti terveyteen. Luonnon ja ihmisten terveys kulkee käsi kädessä. Mitä enemmän ihmiset syövät itse viljeltyä ruokaa, sitä vähemmän heillä esiintyy allergioita (Hanski et al. 2016). Kainuussa esiintyy noin neljä kertaa enemmän allergioita kuin muutaman kymmenen kilometrin päässä rajan takana. Syyksi on todettu välitön yhteys luontoon. Silti Suomessa uutisoidaan pääosin siitä, miten Venäjä saastuttaa Suomea (Väliaverron 1996, 18).

Suomessa käydään yleisemmin keskustelua siitä, kuinka Venäjä saastuttaa Suomea, kuin siitä, miten Venäjällä voisi esimerkiksi toimia globaalina hiilinieluna. Aiheen keskustelijoihin sisältyy eri toimijoita, joilla on omat intressinsä ohjata kyseistä keskustelua. Suomessa ollaan yleisesti ottaen ylpeitä metsästä ja metsään liittyvästä ammattitaidosta, kuten metsänhoidosta ja puunjalostuksesta. Etenkin metsänhoito on tuote, jota on viety 2000-luvun alussa paljon myös Venäjälle. Suomalaisille on edullista, että yleisen mielipiteen mukaan venäläinen luonto ei ole alkuunkaan niin puhdasta ja hyvin hoidettua kuin suomalainen luonto. Tässä tutkimuksessa en pyri ottamaan kantaa siihen, mitkä tekijät muokkaavat luonnosta tietynlaisia tapahtumia vaan siihen, millaisia tapahtumat ovat, joista muodostuu kokonaisuus nimeltä venäläinen luonto.

Sanomalehdet päättävät suhteellisen vapaasti sen, mitä saadaan tietää ja mitä halutaan tietää. Uutisointi ja viestintä vaikuttavat olevan myös erittäin merkittäviä tosiasioiden määrittelijöitä. Tosiasiat syntyvät heti, kun niistä saadaan tietoa. Ne elävät oman aikansa ja kuolevat tai vaihtuvat pois. Sitten ne jäävät muistoiksi tai tekevät uuden tulemisen. Uutisointi kuvaa maailmaa sellaisenaan kuin se on ja siksi se tuottaa tosiasioita lukijoiden keskuuteen. Uutisointi ikään kuin käsikirjoittaa todellisuutta tuomalla ”tuolta kaukaa” tietoa kuin mehiläiset mettä kuningattarelle. Uutisointi ei kuitenkaan kykene kertomaan kaikesta kaikkea, joten se joutuu valitsemaan jonkin

todellisuuden tapahtuman, jonka se sitten uskollisesti kertoo lukujoilleen. Tosiasioiden käsikirjoituksia tarkastelen diskurssianalyysin tarjoamilla työkaluilla, koska niillä on hyvä jäsenellä uutisten tarjoamia kertomuksia todellisuudesta. Tähän aiheeseen palaan luvussa neljä.

1.1 Luonnon määritelmästä

Luonnon määrittely yhteiskuntatieteellisesti on monimutkaista. Asiaa ovat tutkineet mm. Phil MacNaghten ja John Urry (1998). Teoksessaan *Contested Natures* he haastavat positivistisen ajatuksen siitä, että luonto on tuolla jossakin ja siitä saa tietoa. Tulisi sen sijaan ajatella, että on olemassa useita luontoja. (MacNaghten & Urry, 1998). Käytännössä kirjoittajat esittävät yhteiskunnassa vallitsevan kolme erilaista doktriinia, jotka ovat *realistinen*, *idealistinen* ja *instrumentalistinen* luonto (MacNaghten & Urry, 1998). Yksinkertaistettuna ihmisen ja luonnon suhde ei ole ikinä ollut sellainen kuin sitä on pidetty. Ihminen ei ole ikinä voinut asettaa itseään kokonaan pois luonnosta ja siksi jokainen doktriini on tavalla tai toisella virheellinen. Kirjoittajat ehdottavatkin, että olisi mielekkäämpää puhua erilaisista luonnoista. Bruno Latour on ehdottanut vastaavanlaista ajatusta kyseenalaistaa vallitsevat käytännöt. Hän ehdottaa, että vaihtaisimme luonnosta puhumisen ihminen-luonnoksi (Latour 2006). Hän tarkoittaa, ettei ihminen pääse eroon luonnosta, jolloin on mielekkäämpää puhua kokonaisuudesta, joka on ihmisen ja luonnon muovaama hybridi.

Kiinnostuin luonnon määrittelyn ongelmallisuudesta suhteessa venäläiseen luontoon. Sanomalehdet kirjoittavat hyvin perusteltuja totuuksia tuolta jostakin Venäjältä, jotka päätyvät lukijan saavutettaviin. Lukija muodostaa käsityksensä aiheesta ja antaa sen olla tai kertoo siitä kaverilleen. On kuitenkin muodostunut hiljainen totuus siitä, miten asiat ovat. Tähän on minusta syytä puuttua. Venäjä esiintyy ulkomaan uutisissa toisiksi eniten USA:n jälkeen ja uutisoinnin sävy on puoliksi negatiivinen (Pietiläinen 2011, 171-173). Luontoa koskevien kirjoitusten osalta sävy on aineistoni perusteella vielä negatiivisempaa. Etenkin uusimman ilmasto-raportin jälkeen olen sitä mieltä, että asenne suhteessa luontoon ja sen mahdollisuuksiin tulisi uusia käytännön poliittisella tasolla. Jos Venäjä on tähän asti ollut uutisoinnin perusteella ympäristöongelmien

katalogi, niin haluan väittää, että Venäjä voisi olla myös ilmastonmuutoksen potentiaalinen pelastaja. Erittelin aikaisemmin Venäjän maantieteellisiä ulottuvuuksia ja heitän nyt ajatuksen ilmoille, että voisiko tuo sama valtio olla paikka koskemattomalle luonnolle ja globaali hiilinielu? Yhteiskuntatieteellinen ympäristöntutkimus voisi edesauttaa ajatusta teknologian synnyttämien ongelmien korjaamisesta luonnon omin menetelmin. Tarkastelen nyt, mitä luonnon tutkimisella tarkoitetaan.

Luonnon tutkiminen sosiaalitieteiden näkökulmasta nousi isosti esille 1990-luvulla vastauksena siihen, että yhteiskuntatieteilijät ottivat luonnontieteen tarjoamat vastaukset annettuina (Väliaverron & Seppänen 2000, 331-332). Luonnossa tapahtuvia ongelmia tarkasteltiin luonnontieteen näkökulmasta, vaikka syyt ongelmiin olivat ensisijaisesti yhteiskunnallisia projisointia luontoa kohtaan (Williams 2003). Luontoa koskettava keskustelu rajaa ennemminkin yhteiskunnan mahdollisuuksia kuin luonnon olemusta (Valkonen 2004). Tämä takia olisi hyvä kysyä luonnon olemuksesta myös yhteiskuntatieteilijöiltä. Syvennän tätä ajatusta filosofisesti kappaleessa kolme.

Missä tilanteissa yhteiskuntatieteilijöillä voisi olla annettavaa luonnolle? Tätä voisi tarkastella hybridi teorian kautta. Luonnon tapahtumat ovat sarja erilaisia syy-seuraus-suhteita, jotka muodostavat jatkuvasti muuttuvan kokonaisuuden, eli Luonnon. Luonto on – kuten Bruno Latour sanoo – kokoelma hybridejä, eli sekoitus politiikkaa, fysiikka, biologiaa ja kulttuuria (Latour 2006). Luonto ei enää palaudu omaan luonnolliseen tilaansa, vaan se on aina sosiaalisesti määriteltävissä. En tarkoita tällä sitä, että todellisuus on kielellis-sosiaalinen kokonaisuus, joka syntyy vain kommunikaatiossa tässä ja nyt, vaan tarkoitan puhdasta evoluution tuotetta, jossa luonto ja yhteiskunta ovat niin riippuvaisia toisistaan, etteivät ne voi palata siihen pisteeseen, josta he ovat alkaneet olla yhdessä. Tästä klassisin esimerkki on ympäristöongelma, joka on puhtaimmillaankin hybridi – sekoitus fysiikkaa, politiikkaa, biologiaa, kulttuuria ja ennen kaikkea hallintaa (ks. Latour 2005; Lehtonen 2014). Oleellisinta on, että huomaamme luonnon olevan sarja tapahtumia: ei ole olemassa yhtä isoa luontoa vaan kokoelma luontoja, jotka muodostavat kokonaisuuden. Näitä tapahtumasarjoja voidaan kutsua sitten luonnoksi mutta yhtä

isoa olentoa, Luontoa ei enää ole (MacNaghten & Urry 1998; Latour 2005; Valkonen 2003). Tämä väite ilmenee myös aineistoni välityksellä.

Suomessa ymmärretään kaikista parhaiten niitä tapahtumia Venäläisestä luonnosta, jotka sijaitsevat lähellä Suomen rajaa. Sehän on hyvin ymmärrettävää. Olihan nykyään rajan takana sijaitseva luonto vielä alle 80 vuotta siten osa Suomea. Suomella oli pääsy sekä Laatokalle että Jäämerelle. Pääsy jonnekin on auttamatta yhteiskunnallinen kysymys eikä niinkään ekologinen. Tiettyjen maantieteellisten alueiden kuuluminen jollekin valtiolle voi toki saavuttaa ekologisen keskustelun siitä, miten alueen kehittyminen olisi voinut olla erilaista, mutta silloinkaan luonnon olemusta ei voi erottaa yhteiskunnan olemuksesta. Keskustelussa, jossa puhutaan jonkin valtion luonnosta, palataan aina siis kahden entiteetin yhteiseen muotoon, eli yhteiskunnan ja luonnon yhteiseen olemukseen. Tällainen kahtia jakautumaton luontokäsitys on oman tarkasteluni kohteena. Kahtia jakautumaton luonto on kulttuurisen ympäristösosiologian teoria luonnon olemuksesta (Valkonen 2012; Väliaverronen 1996).

1.2 Venäläisen luontosuhteen historiaa

Venäjä on saanut kokea jatkuvasti erittäin suuria yhteiskunnallisia muutoksia ja epävakautta. Valtio on hyvin nopeassa ajassa omaksunut suuria ideologiasia ja hallinnollisia muutoksia, jotka eivät ole käyneet yhdessä eurooppalaisen modernisaatioprosessin kanssa (Feodorov at all 2015). Euroopan modernisaation voi nähdä alkaneen Ranskan suuren vallankumouksen perintönä, jolloin modernille ajalle tyypilliset periaatteet, kuten oikeusvaltio, kansanvalta ja ihmisoikeudet muurattiin valtiollisen kehityksen peruselementeiksi. Venäjällä Bolsevikivallankumouksen tuli kehittää valtiota samaan suuntaan. Lokakuun vallankumouksen tuloksena synnytettiin puoluejohtoinen yhteiskunta monarkian sijaan. Puoluejohtoisen valtion esikuvana toimi mannereurooppalainen modernisaatiomalli, jota johdetaan ylhäältä mutta pyritään antamaan kansalle valta valtion sisäiseen kehitykseen kannalta (Kivinen 2012). Näin ei kuitenkaan todellisuudessa käynyt, vaan valtion johto otti askeleen kohti totalitaarista valtiomallia. Modernisaation synnyttämisen alkumetreillä sovellettiin Karl Marxin talousteoriaa kapitalistisen yhteiskuntamallin purkamisesta

puoluejohtoiseksi. Teoria tunnetaan Marxismi–Leninisminä, joka ideologisesti näkee jokaisen kansalaisen vapaana yksilönä, joka työskentelee yhteisen edun nimissä. Yhteinen etu oli valtio. (Feodorov at all 2015; Kivinen 2012).

Luontosuhteen kannalta uuden talousmallin toteuttaminen ei ollut kestävä, koska neuvosto-venäjä lanseerasi luonnolle välineellisen arvon, jonka tehtävä oli palvella yksilöä (Josepson at. all 2013). Karl Marx varoitti yhteiskuntaa alistamasta luontoa omiin tarkoituksiinsa ja ehdotti runollisesti, että ihmisen pitäisi korvata luonnolle kaikki se malmi, jonka hän luonnolta riistää (Marx 1918, 179). Malmilla näen Marxin tarkoittavan kaikkia luonnosta yhteiskuntaa varten irrotettuja osia. Aleksanteri III oli ensimmäinen hallitsija, joka näki mittavan luonnonvarojen käytön yhtenä modernisoitumisen osana (Josepson et all. 2013, 23). Tästä alkaen Venäjä ja etenkin Neuvostoliitto on systemaattisesti hyödyntänyt luonnonvarojaan ja rakentanut taloutensa niiden varaan (Fedorov 2015; Tynkkynen 2008). Tästä perimästä on lähtöisin monikymmenvuotinen ajatus luonnonvarojen ehtymättömyydestä, jota kutsutaan runsauden sarvi -ajatteluksi (Dryzek 1997).

Euroopassa tapahtui mittava ympäristöajattelun herääminen 1960 –luvun alussa, joka kehittyi nopeasti niin, että 60 –luvulla alkanutta liikettä voi kutsua ekologiseksi heräämiseksi (Dryzek, 1997; Väliaverronen 1996, 46-50). Ekologisen heräämisen aikana julkisuus ja tiedottaminen olivat avainasemassa uuden maailmankatsomuksen luomisessa ja luonnonsuojelusta tuli politiikkaa. Venäjällä tämä tapahtui vasta 1980 –luvun lopulla glasnost politiikan seurauksena, jolloin Kuolanniemiin saastepäästöt tulivat julki (Väliaverronen 1996, 56). Ennen politiikan väliintuloa Neuvostoliitossa ei ole ollut ympäristöongelmia diskursiivisesti, vaan ne olivat osana yhteiskunnan normaalia. Luonnon ja yhteiskunnan suhde määriteltiin täysin erilaiseksi kuin Marx oli kehottanut. Neuvostoliiton yhteiskunta ei ollut enää riippuvainen luonnosta, vaan päätettiin, että luontoa riittää. Filosofisesti luonnon määrittely yhteiskunnassa muuttui entiteetiksi, jolla on materiaallinen arvo. Luontosuhteen määrittelyä Neuvostoliitossa voisi kuvailla seuraavalla tavalla: oleva on ensin asetettu abstraktiksi entiteetiksi, joka toimii abstraktin teorian mukaisesti – selitetään abstraktiota abstraktiolla. Luonnolla ei näin ollen ollut enää omaa itsenäistä olemusta. Se oli täysin yhteiskunnan käytettävissä.

1.3 Varsinainen tutkimusongelma

Tutkimusongelmani on diskursiivinen. Lähtökohtani on, että tässä modernissa maailmassa todellisuus syntyy suhteessa kieleen ja kulttuuriin (Berker & Luckman 1966; Valkonen 2003; Väliaverronen 1996). Tutkimani venäläinen luonto on siis jo lähtökohtaisesti paradoksaalinen tutkimusaihe, koska tutkimusperimäni mukaisesti olisi mielekkäämpää puhua luonnon ontologioista (esim. Latour 2005; MacNaghten & Urry 1998), jotka luovat liikkuvia määreitä luonnon kollektiivisesta olemuksesta. Kollektiiviset olemukset (Latour 2003, 70-100) sisältyvät jokapäiväiseen elämään osana poliittista toimintaa. Olen valinnut puhuvani venäläisestä luonnosta kuitenkin sellaisena, kuin siitä kirjoitetaan ja tutkin sitä lähtökohdasta, jonka mukaan mediat ovat itsessään luomassa kollektiivista käsitystä venäläisestä luonnosta.

Ensimmäiseksi pyrin vastaamaan kysymykseen, joka on varsinainen tutkimuskysymykseni: **millaisesta luonnosta puhutaan, kun puhutaan venäläisestä luonnosta suomalaisissa mediateksteissä?** Vastatakseni tähän kysymykseen, minun pitää vastata laajempiin kysymyksiin: **miten media käsittelee luontoa, ja onko olemassa itseisarvoista luontoa.** Näihin vastatakseni tarvitsen kulttuurisen ympäristösosiologian teoreettisia työkaluja. Lähtökohtainen oletukseni on, että venäläisellä luonnolla tarkoitetaan kokoelmaa erilaisia ongelmia suhteessa yhteiskuntaan.

Venäläinen luonto on hyvin lähellä Suomea ja siksi se vaikuttaa läheisesti siihen verkostoon, jossa Suomi toimii. Mediat luovat jatkuvasti käsityksiä, joita medioiden käyttäjät todellisuudessa arvioivat. Tutkimusongelma syntyy median ja yhteiskunnan suhteesta. Olen itse kokenut ongelmalliseksi sen tavan, jolla Suomen mediat määrittelevät venäläistä luontoa ja haluan osoittaa, että median määrittelemä luonto on konstruktiiivinen näkemys hybridistä, joka on yhteiskunta ja luonto. Hypoteesini on se, että medioiden antama kuva venäläisestä luonnosta kertoo ensisijaisesti venäläisestä yhteiskunnasta suomalaisten silmin.

Tutkimus itsessään voidaan nähdä aikalaisdiagnoosina. Tarkastelen Latourin hengessä modernia aikaa ja sen ongelmallista suhdetta Venäjään. Valitsin Latourin teorian,

koska olen itse vaikuttunut sen filosofisesta pätevyydestä. Teorian pohdinta avaa mahdollisuuksia vastausten saavuttamiseksi kysymyksiin, jotka ajan kompleksisuudessa ovat jopa unohtuneet tai hävittäneet merkityksellisyytensä. Sellaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi mitä on luonto ja miksi siitä puhutaan.

Venäläisen luonnon läsnäolo Suomessa on merkityksellistä myös muullakin tavoin kuin erottelemalla kenellä on suvereenioikeus omistaa vedet ja puut. Luonnolla itsellään biologis-kulttuurisena olentona ei ole rajoja kuin kulttuurisessa merkityksessä. Jos vaikka muutaman kymmenen kilometrin päässä Suomen rajasta sijaitsee Venäjälle kuuluva tehdas, niin sen vaikutukset saattavat näkyä tässä sinivalkoisessa maassakin. Teollisuuden vaikutuksella ei ole vastaavanlaisia yhteiskunnallisia rajoja kuin valtiollisella luontosuhteella, joka määrittelee, mitä sille itselleen kuuluu. Suomi on ollut ylpeä puhtaasta luonnostaan, jonka puhtaat havumetsät kasvavat naavaa. Rajan takana sijaitseva tehdas tosin voi tehdä sen, että turistien tultua Suomeen tuoksuttelevaan puhdasta ilmaa, josta naava on todisteena, se haiseekin sellutehtaalle. Tämä ei luonnollisesti ole Suomen vika, vaikka metsä vähän haiseekin. Luonnossa on tapahtunut erikoinen muutos, joka on luonnosta itsestään riippumaton. Hajun seurauksena on luonnollista syyttää naapuria ja näin alkaa keskustelu luonnosta, jossa luonto itsessään on täysin vailla yhteiskunnallista oikeutta. Se määritellään julkisessa keskustelussa kuitenkin venäläiseksi luonnoksi.

Suomen ja Venäjän välissä on suuri kulttuurinen kuilu, jonka ylitse käydään selkeää luontovertailua ja jonka suurimpia toimijoita ovat joukkoviestimet. Perinteisesti joukkoviestinnän tutkinnassa tarkastellaan sitä, millaista tietoa mediat välittävät todellisuudesta ja millaisen kuvan mediat siitä antavat (Väliaverronen 1996, 11; Alasuutari 2006). Tämä lähestymistapa perustuu usein jaotteluun, jossa ilmiötä eli todellisuutta vertaillaan siitä käytävään puheeseen eli kulttuurin, jonka todellisuus on osaltaan synnyttänyt. Tällainen tutkimus perustuu selkeästi ajatukseen, jossa media toimii todellisuuden välittäjänä ja jota tutkija sitten arvostelee. Itse en koe etenkään jälkimmäistä lähestymistapaa erityisen mielekkäänä eikä se ole oman kiinnostuksen kohteeni kannalta oleellinen. Lähestyn mediaa hieman toisin.

En varsinaisesti tarkastele mediaa todellisuuden välittäjänä vaan ennemminkin todellisuuden kappaleena, vaikka kyseenalaistankin sen. Näen median olevan totta

sellaisena, kuin se on (Väliverronen 1996; Valkonen 2003). Mitä syvemmän ymmärryksen olen saanut venäläisestä luonnosta, sitä vaikeampi minun on luoda siitä yhtenäistä käsitystä. Sen sijaan olen enemmän vakuuttunut siitä, että mediat luovat perustellun tapahtuman venäläisestä luonnosta. Tutkin, millaisia ovat ne todellisuuden palaset, joita media itsenäisenä toimijana tuottaa ja miten ne luovat kokonaiskuvan venäläisen luonnon käsitteestä. Tämä kokonaisuus herättää kuitenkin kysymyksen siitä, voisiko todellisuus olla muutakin kuin sitä, minkälainen käsitys siitä on luotu.

Esa Väliverronen on tutkinut Lapin metsien kohtaloa käyttäen joukkoviestintää tutkimusvälineenä. Väitöskirjassaan hän käsitteli muun muassa Kuolan niemimaan teollisuuden vaikutusta Suomessa (Väliverronen 1996). Tämä teos osoitti, että Suomessa venäläinen luonto on saastuttava toimija, joka koostuu monista tekijöistä. Väliverronen huomaisi venäläisen luonnon olevan parhaiten tarkasteltavissa hybridinä. Venäläisen luonnon ollessa luonnon ja kulttuurin hybridi, sitä saattoi tarkastella diskursiivisesti sellaisena ”tapahtumana”, jolla oli venäläisiä ominaispiirteitä sen lisäksi, että sitä hallinnoitiin vain Venäjän territorion sisäpuolelta. Hypoteesini on, että Suomessa venäläisestä luonnosta puhutaan edelleen saastuttavana toimijana.

Venäläinen luonto saa merkityksensä suhteessa kontekstiin. Olen itse asunut ja liikkunut Venäjällä sen useissa eri kolkissa. Luonto Venäjällä on tehnyt minuun suuren vaikutuksen ja olen alkanut kiinnittää huomioita sen monipuolisuuteen. Heti Suomen ja Venäjän rajan läheisyydessä kasvaa silmiin kantamattomiin monisatavuotista metsää niillä paikoilla, jotka ovat aikaisemmin olleet osana Suomea. Samojen metsien takaa aukeaa kulttuurimaisema, jota katsoessa mieli palaa 1930-luvulle. Pellot kumpuilevat vaaramaisemassa ja siellä täällä näkyy viistolla laudoitustekniikalla rakennettuja hirsitaloja, joiden ikkunalaudat ovat maalattu syvänsinisellä maalilla. Tällaisessa näyssä tuntuu kuin aika olisi pysähtynyt. Tämä on toki tiettyssä mielessä totta, sillä yhteiskunnallinen kehitys nykyisessä Venäjän Karjalassa on jäänyt voimakkaasti Suomesta jälkeen. Venäjän Karjalan infrastruktuurin kehittämistä varten ei ole ollut niin paljon käytettäviä ruplia, jolloin alueen puusto esimerkiksi on säilynyt Suomeen verrattuna varsin luonnontilaisena. Toisaalta onnistunut säilyminen on hyvinkin hetkellistä. Karjalan metsät ovat kertaalleen kaadettu jo ennen Suomen olemassaoloa valtiona, jolloin alueelle muutti

paljon maatalous ja kalastustyöntekijöitä. Metsät eivät siis sellaisinaan ole koskemattomia mutta silti yli satavuotiaita. Tällä tavalla arvioin itsekin venäläisen luonnon historialliseksi jatkumoksi suhteessa yhteiskuntaan. Oletan, että journalistit käsittelevät venäläistä luontoa samalla tavalla, suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Tätä kautta syntyy jonkinlainen kokonaiskuva siitä, millaisista luonnoista puhutaan, kun puhutaan venäläisestä luonnosta.

1.4 Näkökulma

”Tilkka öljyä ei maistu puurossa”

-vanha neuvostoliittolainen sananlasku

Tarkastelen tässä tutkimuksessa mediaa tietoa ja sosiaalista maailmaa tuottavana ilmiönä. Media on osa reaali maailmaa, koska se luo maailmasta väittämiä, joita tarkastellaan todellisina ilmiöinä (Berger & Luckman 1966). Myös luonto on sarja erinäisiä tapahtumia, jotka luovat kokonaisuuden ja siksi en näe syytä tarkastella mediaa pelkästään viestinviejänä, joka pyrkii kertomaan, millaista todellisuudessa on. Sen sijaan todellisuus on alati muuttuva verkosto, jossa media on yksi tekijä muutoksen luojana.

Diskursiivinen pyörittely todellisuuden verkostoista pitää sisällään jatkuvia väitteitä, joita voisi tarkastella loputtomasti teesi-antiteesi –metodilla mutta en itse koe sitä mielekkäänä, koska tarkastelen muutenkin aika vaarallista ja isoa aihetta, luontoa. Sen sijaan, että väittäisin luonnon olevan alati muuttuva orgaaninen entiteetti ja sitä koskevan lehtiartikkelin kertovan pienen osan tuon ison entiteetin olemassaolosta, väitän, että lehtiartikkeli luo käsityksen maailmasta historiallisena diskurssina. Luonnosta on uutisoitu aikasidonnaisesti ja sitä on tutkittu tietyssä ajassa. Uutiset ja tutkimukset eivät siis ikinä ole täysin rekonstruoitavissa, koska ne ovat muistoja jo tapahtuneesta. Uutisia ja tutkimuksia luetaan näin ollen aina nykyisyyden perspektiivistä ja niiden luoja toivoo, että siitä voitaisiin ottaa oppia. Tutkin aineistoa tästä historiallisesta perspektiivistä välttämättä loputtoman puolesta ja vastaan argumentoinnin.

Kaksikymmentä vuotta aikaisemmin Esa Väliverronen totesi tutkimuksessaan, että venäläinen luonto näyttäytyy Suomessa lähinnä ympäristöongelmia kautta. Minusta se ilmiö ei ole muuttunut; venäläinen luonto on kuin yksi ympäristöongelmien kollaasi. Venäjä ja sen eri osat ovat syyllisiä yhteisten asioiden pilaamiseen, ja siitä ollaan Suomessa hyvin närkästyneitä. Tästä akuutti esimerkki on Itämeren saastumista koskeva keskustelu. Seuratessani uutisointia venäläisestä luonnosta, aloin hahmottaa, miten luonnosta tulee vähä vähältä ympäristöongelma.

Ympäristöongelmat vaikuttavat kulttuurisella, taloudellisella ja etenkin ekologisella ja poliittisella tasolla (Väliverronen 1996; Valkonen 2012 MacNaghten & Urry 1998). Venäjä on Suomen kannalta merkittävä valtio jokaisella neljällä ylläluetellulla alueella muutenkin. Venäjän luonnon ollessa uhattuna myös kaikki muutkin osa-alueet kärsivät ja vaikutukset kääntyvät Suomen kannalta epäedulliseksi. Suomi on koko itsenäisen ajanjaksonsa aikana pyrkinyt jatkuvaan harmoniaan Venäjän kanssa, joka on naapurimaa, uhka ja mahdollisuus, vaikka konflikteja syntyykin (Martikainen, Pynnöniemi, Saari 2016). Harmonia on erityisen merkittävää siksi, että naapurimaina Suomella ja Venäjällä on toisiinsa myös maantieteellinen riippuvuussuhde. Geopoliittisesti Suomi on Venäjän ikkuna länteen ja Venäjä Suomen portti Aasiaan. Suomella on myös merkittävä taloudellinen intressi Venäjää kohtaan. Ympäristöongelma ei siis vain uhkaa ekologista tasapainoa vaan erittäin konkreettisesti se on tekemisissä jokaisella alueella, jolla Suomi harjoittaa yhteistyötä Venäjän kanssa.

Kulttuurisen ympäristösosiologian tapaan ympäristöongelmat ovat sekä ekologisia että yhteiskunnallisia tosiasioita. Havainnot ympäristön sairauksista tai ympäristön hyvinvoinnista ovat sidoksissa jokaiseen elämäalueeseen, jossa todellisuuden verkosto vaikuttaa. Kulttuurisen ympäristösosiologian näkökulmasta ympäristöongelmat eivät konkretisoidu ilman yhteiskunnallista ongelmaa (Luhman 1994; Berker & Luckman 1966). Ne ovat olemassa ja vaikuttavat yhteiskuntaan mutta vasta sen jälkeen, kun ilmiö on tunnistettu uhaksi, sosiaalisessa todellisuudessa on ympäristöongelma. Ympäristöongelman esiaste on siis problematisointi, joka aiheuttaa poliittista toimintaa. Viitataan tällä politiikan aineellistumisen käsitteeseen (Valkonen 2010), jossa jokin materiaallinen osallistuu inhimillisiin käytäntöihin (Haraway 2008; Peltola 2012; Beck 1986).

Ympäristöongelmat ovat seurauksia sellaisista ympäristön tilassa tapahtuneista muutoksista, jotka uhkaavat luonnon tuottokykyä ja ihmisen terveyttä ja hyvinvointia (Haila & Levins 1992, 294-295). Ympäristön tilassa tapahtuvat haitalliset muutokset eivät vielä itsessään ole yhteiskunnallisia ongelmia mutta ne ovat määriteltävissä sellaisiksi yhdessä yhteiskunnallisten intressien kanssa. Se, mikä milloinkin poimitaan käsiteltäväksi asiaksi, kertoo myös yhteiskunnan tilasta vastaanottaa ekologisia muutoksia (Väliaverronen 1996, 38). Aineistossa luonto esiintyy toisaalta juuri tällaisena toimijana, joka on löydettävissä ongelmiansa kautta. Venäläisen luonnon erityispiirre on sen olemus globaalin huolen pesäkkeenä. Tästä esimerkkinä on esimerkiksi ikiroudan sulaminen ja puuvarannot, jotka ovat Euroopan viimeisiä yhtämittaisia hiilinieluja. Venäjällä tapahtuva yhteiskunnallinen toiminta aiheuttaa luonnossa epäluonnollista ”vuotoa”, joka näyttäytyy Suomen luontoa uhkaavana tekijänä. Tällöin siihen reagoidaan yhteiskunnallisena ongelmana.

2 TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

”Ilman filosofiaa ei voi tulla toimeen, sillä kaikella on salattu merkityksensä, joka meidän täytyy tietää”

-M. Gorki (1868-1936)

Tutkimukseni pääteorianana toimii kulttuurinen ympäristösosiologia. Se auttaa vastaamaan kysymyksiin: **mitä luonto mediassa tarkoittaa ja onko olemassa itseisarvoista luontoa**. Tiedotustutkimuksessa vallitsi käsitys jo 1980-luvulla siitä, ettei journalismi ensisijaisesti heijasta todellisuuden muotoja vaan tuottaa niitä aktiivisesti, Toteaa Väliverronen Tiede ja Tutkimus lehden artikkelissa (Väliverronen 1993). Luontoa koskevat keskustelut ovat viimekädessä toimintaa, jossa luonnosta tehdään sen omasta tahdosta riippumaton objekti, jolla on merkitys. Tällä tarkoitan sitä, että luonto on aina vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa. Luonnolta jää puuttumaan sen oma tahto, jolloin se ei ikinä ole myöskään yhdenvertainen yhteiskunnan kanssa. Aineistoni tuottaa siis instrumentaalisia käsityksiä, joita voidaan suhteellisen ongelmattomasti tarkastella arkikielessä puhumalla luonnosta. Kulttuurisessa ympäristösosiologiassa luonto ei kuitenkaan esiinny itsenäisenä oliona, jolla olisi oma päämäärä, vaan yhdessä sosiaalisen kanssa (Valkonen 2016, 10-12). Luonto esiintyy aina yhdessä yhteiskunnallisten faktoreiden kanssa, joita ovat talous, politiikka, uskonto (Luhmann, 2004). Näihin faktoreihin viitataan luontopuheella, jota tutkin.

Teorian tukena käytän metodologisena työkaluna diskurssianalyysiä, josta etenkin Teun van Dijkn vuorovaikusta korostava diskurssianalyysi on pätevä työkalu (Hoikkala & Mäkelän 1990, s. 145). Vuorovaikutusta korostava diskurssianalyysi havainnollistaa struktuurijärjestelmää, joilla luodaan kulttuurien välisiä lausumia. Teun van Dijkn anglosaksisen teorian avulla vastaan kysymykseen: **millaisesta luonnosta puhutaan, kun puhutaan venäläisestä luonnosta suomalaisissa mediateksteissä?** Olen esittänyt näkökulmani diskursiiviseksi, joten diskurssianalyysi antaa työkalut vastauksen löytämiseksi.

Tutkin aineistoa tarkastelemalla sitä, mitä artikkeli kertoo venäläisestä luonnosta käyttämällä hollantilaisen kielitieteilijän Teun A. van Dijkin diskurssianalyysiä. Artikkelit luovat laajan kirjon yläteemoja, jotka käsittelevät kansainvälistä politiikkaa, ympäristönsuojelua, matkailua, ilmastonmuutosta tai Itämeren tilannetta. Kaikissa artikkeleissa toimijana on venäläinen luonto. Aineisto käsittelee venäläistä luontoa eri volyymillä. Osa aineistosta kertoo suoraan, millaista luontoa siellä on. Näin ollen anglosaksinen diskurssianalyysi antaa hyvän perustan tutkia aineistoa ja siinä esiintyviä rakenteita (van Dijk 1993; Hoikkala 1988). Tutkin aineistoani niiden lausumien, eli sanavalintojen ja mikrotason ilmaisujen kautta. Tutkin, miten luonto esiintyy suhteessa Venäjää yleisesti käsittelevissä artikkeleissa ja päinvastoin tutkin, käsitelläänkö Venäjää yleisesti luontoa käsittelevissä artikkeleissa.

Diskurssianalyysi laadullisen tutkimuksen työkaluna tutkii sitä, miten toimijat tekevät asiansa ymmärretyksi kommunikoidessaan. Diskurssianalyysi erittelee kommunikaation syyt ja seuraukset sekä asiatilat (Jokinen, Juhila, Suoninen 1999, 18). Jarno Valkonen toteaa väitöskirjassaan Lapin Luontopolitiikka, että diskurssianalyysi muuttuu jatkuvasti käsiteltävän todellisuuden mukana, riippumatta siitä, onko sen tutkimuskohde ajallisesti kiinnitetty tiettyyn tapahtumaan (Valkonen 2003, 34). Tällä viitataan Foucaultin tutkimuksen genealogiseen aikakauteen. Genealogiassa yhden lausuman aloittaja ei ole enää vastuussa siitä, miten lausuma muuntuu verkostossa. Tämä on itselleni vapauttaja ajatus. Sen turvin voin myös tutkia venäläistä luontoa jatkuvana, historiallisesti todellisena ilmiönä, jolla on tietty olemus (Oivo 2017).

Kriittinen diskurssianalyysi lähtee liikkeelle Norman Faircloughin ajatuksesta, jossa kielenkäyttö luo identiteettejä, valtasuhteita ja representaatiota todellisuudesta (Carranza 1997, 537-546). Van Dijk on samoilla linjoilla Faircloughin kanssa ja onkin vaikuttanut kyseisen menetelmän syntyyn. Hän tunnistaa kielellisen valinnan olevan samalla ideologinen valinta (van Dijk 1988, 177). Analysoidessani aineistoa tämä oli merkityksellistä huomata. Se, miten luonnosta kerrotaan, kutittelee ajatusta, jossa kertojalla on asiasta oma mielipide tai näkemys. Subjektiivinen tulkinta on myös Pietiläisen mukaan perinteisesti läsnä Venäjästä kertovissa uutisissa. Venäjän uutisoinnin erityispiirteet ovat ehdottomasti pienet, persoonalliset tekijät, joihin Pietiläinen viittaa ”Hullu venäläinen” –sanalla (Pietiläinen 2011, 186).

Van Dijk käytti diskurssianalyysiä kommunikaation tutkimusvälineenä (van Dijk, 1988), ja koen itse tarpeelliseksi ammentaa myös van Dijkin metodeja julkisen keskustelun analyysissä, joita on sovellettu yleisesti median tutkimuksessa myös visuaalisesti (Seppänen 2005). Kielellinen akti on aina järjestynyt niin, että voimme tunnistaa sen luonteen laadun. Lukiessamme tekstiä, meidän on tunnistettava suurestakin määrästä tarinan osat, jotka muodostavat kertomuksesta tunnistettavan tarinan. Tarinan kertoja täyttää tarinan tapahtumakentän erilaisilla toimijoilla, jotka muodostavat sisällöllisen kokonaisuuden. Siksi suuresta paikasta voi kertoa hyvin erilaisia tarinoita. Tarinan osat ovat tunnistettavissa merkkijärjestelmässä eri kokoisina palasina, jotka liitetään yhteen ja täten luodaan kokonaan uusi diskurssi tai diskurssien kokonaisuus. Olennaista on tarinan osien tunnistaminen ja perustelu, jolloin kokonaisuus ei ole ainoastaan osiensa summa (Hoikkala 1988, 142-143). Tällä menetelmällä on helppo tunnistaa tarinoita, jotka luovat käsityksiä siitä, millaisia muotoja venäläinen luonto Suomessa saa.

Van Dijkin diskurssianalyysi toimii lausumien rakenteiden sisäisten suhteiden analyysillä, jota voi verrata lausumien kokonaiskontekstiin. Käytännössä lausumista, jotka voivat olla tekstiä, kuvia tai puhetta, on löydettävissä superstrukturi ja makrostrukturi. Makrostruktuurin avulla hahmotellaan sisäiset kokonaisuudet ja superstrukturi hahmottaa lausumien kokonaismuodon merkityksen. Diskurssilla on siis kaksi tasoa, jotka vastaavat kysymyksiin: mitä tietoa kertomus antaa maailmasta ja mitä sen osat kertovat (Hoikkala 1988, 145-156).

Esimerkkinä mikro- ja superstruktuurien toiminnasta voidaan tarkastella seuraavaa lainausta:

Lahdenpohjan huikaisevan kauniit maisemat nähdäkseen joutuu toistaiseksi ajamaan pitkin teitä, jotka koettelevat iskunvaimentimia ja hermoja

Outi Salovaara, HS 17.3.2014

Katkelma on osa laajempaa artikkelia, otsikolla Nuoret karkaavat Venäjän Karjalan taantuvista kaupungeista. Makrostruktuurissa artikkeli viittaa maisemaan, joka on

äärimmäisen kaunis ja kokemisen arvoinen. Maisemat ovat vaikeasti tavoitettavissa, joka viittaa kehnosti järjestettyyn infrastruktuuriin. Sisäänrakennettu viesti kertoo myös, että lehdenlukijalle oletetusti maisema on tärkeä ja siksi se on mainittu. Superstrukturi kertoo laajemmasta sosiaalisesta ongelmasta, joka on maalta poismuutto. Nuorilla ei ole tulevaisuutta Karjalassa, joka aiheuttaa autioitumista. Kokonaisuus on perin tyypillinen kertomus lähes mistä tahansa yhteiskunnasta mutta se luo silti kokonaisia käsityksiä yhdestä venäläistä luontoa konstruoivasta kertomuksesta.

3 AINEISTO

Käytän aineistonani valtakunnallisia sanomalehtiä, koska ne saavuttavat suuren yleisön. Sanomalehdet Helsingin Sanomat ja Suomen Kuvalehti ovat perinteisiä sanomalehtiä, joita luetaan myös maakunnissa. Olisi mielenkiintoista käyttää aineistona myös Venäjän rajaa maantieteellisesti lähellä julkaistavia sanomalehtiä mutta koen tasa-arvoiseksi käyttää niitä lehtiä, joilla ei ole suurta alueellista intressiä.

Aineisto on kerätty hakusanoilla Helsingin sanomien ja Suomen kuvalehden verkkoarkistoista. Sanahaku toimii yhdistelmähauilla, esimerkiksi: venäjä AND luonto NOT radio. Koska sanahaku on suhteellisen epätarkka, tulee hakuja suorittaa osumilta saatujen sanavalintojen avulla. Sanahaku Venäjä AND Luonto NOT radio tuottaa vuosien 2016 – 2008 aikana vain 33 osumaa. Jokaisen relevantin osuman kohdalta voidaan hakea yksityiskohtaisempaa tietoa, esimerkiksi Venäjä AND krasnyi bor (ydinvoimala), joka tuottaa 11 osumaa ja joista 10 ei kuulu edellisiin osumiin. Laajennettu haku ”krasnyi bor” taas tuottaa 6 osumaa, joista 1 artikkeli ei esiinny aiemmissa hauissa. Käytin lopulta kaksi viikkoa aineiston etsimiseen ja hakusanojen analysointiin. Kaikki hakusanat ovat liitteessä 1.

Suoritin lukuisia sanahakuja saatujen vihjeiden perusteella ja tallensin saadut artikkelit leikekirjaan. Suoritin Suomen kuvalehden arkistoon vastaavanlaisen haun niillä sanavihjeillä, jotka sain Helsingin sanomien arkistosta. Suomen kuvalehden arkisto ei ole yhtä systemaattinen, joten tallensin saadut osumat erillisiksi tiedostoiksi.

Aineiston hankinta hakusanoin on haasteellista toimintaa, koska arkistojen hakusanat toimivat hyvin erilaisella logiikalla kuin suorittamani laadullinen tutkimus. Hakukone hakee sanasisällön perusteella olettamuksia artikkeleista, jotka sopisivat minulle. Useimmiten tuloksena on täysin epäaiheellinen otos radio- ja urheiluaiheisten tapahtumien esitysajoista. Koska olen itse seurannut aihetta, oli minun helppo hakea aineistoa omien tietojeni perusteella. Omiin tietoihini perustuu hakusanat, jotka viittaavat esimerkiksi ydinvoimaloihin tai metsäpaloihin.

Lopulta minulla oli analysoitavana 128 artikkelia, jotka olivat kooltaan eri suuruisia. Suurin osa aineistosta tuli odotetusti Helsingin sanomista, joita oli kaiken kaikkiaan 119. Suomen kuvalehden artikkeleita oli samalta ajanjaksolta vain 9. Helsingin sanomien venäläistä luontoa käsitteleville artikkeleille on tyypillistä niiden jatkuvuus. Esimerkiksi kaasuputkea käsitteleviä artikkeleita kertyi analysoitavaksi 28. Kaasuputki –keskustelun mukaan lukeminen luontoa käsitteleväksi diskurssiksi johtuu siitä, että se kertoo valtion tavasta käsitellä luonnon hallintaa.

Luontokäsityksiä muokkaavia keskusteluja leimaa yhteinen piirre, jossa luonnosta tehdään kohde ja sille annetaan tietty merkitys. Luonnosta tehdään objekti sen ympärillä käytävän keskustelun tuloksena. Jokainen luonnon käyttöä tai tilaa arvioiva lausuma on toimintaa, joka kertoo luonnon yhteiskunnallisesta tilasta (Valkonen, 2003, 30). Keskusteluissa arvioidaan luonnon nykytilaa sellaisesta kulmasta, joka on kulloinkin esiintyvän probleeman kannalta relevanttia.

”luontoa tai luonnontilaa koskevat kuvaukset ovat normatiivisia luontokonstruktioita, joiden kautta tuotetaan kollektiivinen tietoisuus siitä, miten luonnon kanssa on kulloinkin toimittava” (Eder 1996). Ederin mukaan normatiiviset luontokonstruktiot kiteytyvät symbolisessa konstruoinnissa, tai kiistoista joita käydään luonnon symbolisesta merkityksestä(mt)

-Jarno Valkonen (2003; 31)

On luonnollista, että keskustelun käymiseen tarvitaan pohjaolettamus, joka nojautuu jo olemassa olevaan käsitykseen kohteesta. Tässä tapauksessa sanomalehtiä lukevan suomenkielisen yleisön käsitykseen. Venäläisen luonnon kohdalla keskustelu luonnon tilasta on jo määrittynyt vuosikymmenten ajan negatiiviseen sävyyn (Väliaverron, 1996). Tämän negatiivis-sävytteisen diskurssin päälle on haasteellista kasata uutta ymmärrystä luovaa käsitystä luonnon tilasta. Oman vaikeutensa asettaa myös fakta, että Venäjällä ympäristön ja luonnon käyttö on kunnostautunut jopa Suomenlahtea uhkaavasti (ks. kappale uhka).

Kaikki ympäristöä käsittelevät artikkelit eivät käytännössä esitä yhtä vahvoja diskursseja toistensa kanssa. Ne käsittelevät sosiaalista todellisuutta eri tavalla ja osa paneutuu suoraan diskurssin kannalta legitiimimpään argumentointiin kuin toiset.

Luontodiskursseja käydään useilla eri tasoilla ja näin ne samalla vaikuttavat toinen toisiinsa. Luonnonvarojen hallintaa konstruoivilla kertomuksilla tuntuu olevan suurempi yhteiskunnallinen vaikutus kuin esimerkiksi eläinsymboliikalla (Valkonen, 2003; Jokinen A & Juhila 1991, 50-51).

Koko aineistossa luonto esiintyy useimmiten makrostruktuurien tasolla, jotka muodostavat hybridejä yhdessä superstruktuurien kanssa. Tällä tavalla kategorisoin aineistosta nousevat kokonaisuudet. Aineiston tarkastelun tuloksena Luontodiskurssit voi jakaa karkeasti neljään eri teemaan, joiden sisällä käydään diskursiivista keskustelua alateemoista ja limittäisyydestä muiden teemojen kanssa.

Neljä teemaa ovat:

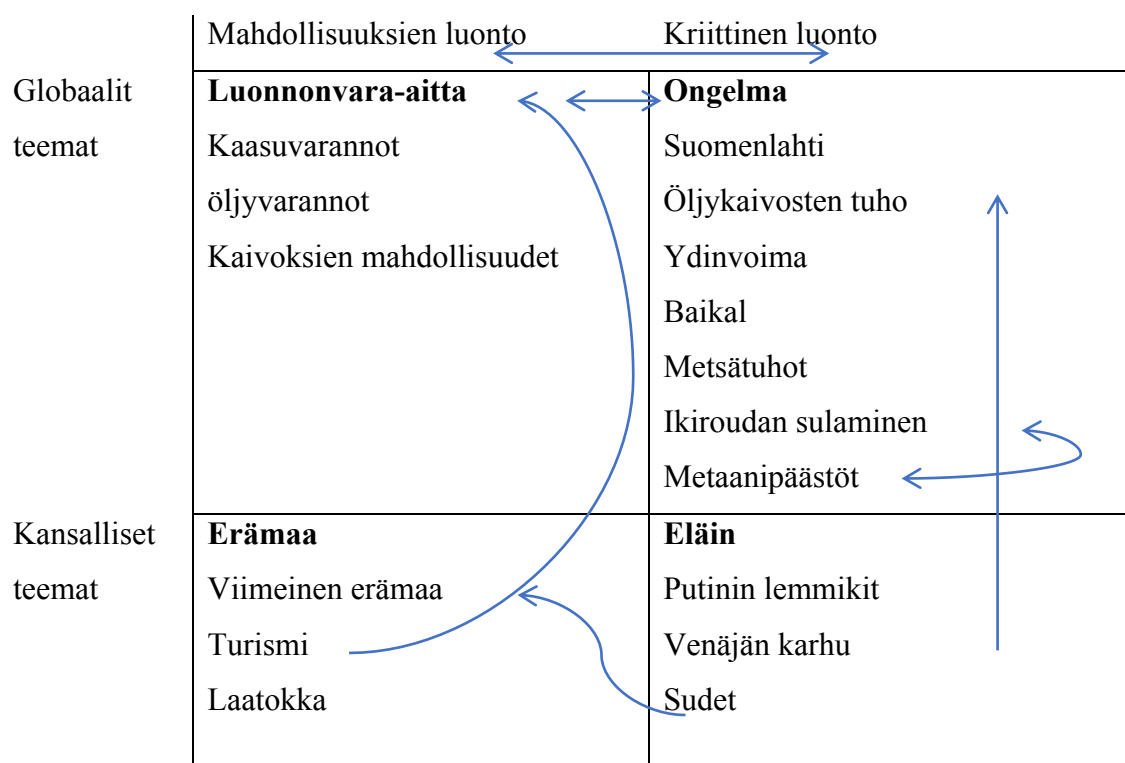
1. **Luonnonvara-aitta**
2. **Ongelma**
3. **Erämaa**
4. **Eläin**

Näitä nimityksiä kutsun venäläisen luonnon kansallisiksi erikoisuuksiksi, kunnioittaen Aleksander Rogozinin ohjaamaa elokuvaa Metsästyksen kansallisia erikoisuuksia. Neljästä teemasta on mahdollista hahmottaa nelikenttä, joka kuvaa käytävän keskustelun sävyä:

	Positiivissävytteiset teemat	Kriittiset teemat
Globaalit teemat	Luonnonvara-aitta Kaasuvarannot Öljyvarannot Kaivoksien mahdollisuudet	Ongelma Suomenlahti Öljykaivosten tuho Ydinvoima Baikal Metsätuhot Ikiroudan sulaminen

		Metaanipäästöt
Kansalliset teemat	Erämaa Viimeinen erämaa Turismi Laatokka	Eläin Putinin lemmikit Venäjän karhu Sudet

Todellisuudessa teemat ovat vuorovaikutussuhteessa keskenään, jolloin nelikentän tulisi näyttää tältä:

Aineisto kertoi minulle venäläisen luonnon olevan hyvin suhteellinen toimija. Tätä olin odottanut mutta vasta sisällön analyysin jälkeen aineiston sisäiset voimasuhteet alkoivat saada muotoaan. Aineisto alkoi muistuttaa Niklas Luhmannille tyypillistä luontoajattelua, jossa luonto on sarja funktioita, jotka ovat yhteydessä isompiin

funktiojärjestelmiin. Luonnon olemassaolo funktiona ei yllätä aineiston ollessa sanomalehtien kertomuksia. Sanomalehdet kertovat ilmiöstä sillä tavalla, että lukija saa jonkin viestin. Sanomalehdet aineistona on tällä tavalla osa sosiaalista verkostoa. Osana sosiaalista verkostoa ne muodostavat kertomuksia, jotka antavat minulle vastauksen kysymykseeni: **millaisesta luonnosta puhutaan, kun puhutaan venäläisestä luonnosta suomalaisissa mediateksteissä?** Venäläisestä luonnosta ei puhuta yhtenä suurena kokonaisuutena vaan mediat kertovat niistä yllämainittujen neljän eri kategorian ehdoilla: venäläinen luonto on joko ongelma, luonnonvara, paratiisi tai metaforaksi puettu eläin. Kertomukset ovat aina osana yhteiskunnallista toimintaa, joten on myös aiheellista todeta, ettei luonto esiinny ikinä yksin vaan yhdessä sosiaalisen maailman kanssa. Mediassa puhuttu luonto ei siis tavoita itseisarvoista luontoa, vaan kokonaisuuksia, jotka muodostuvat yhdessä ympäröivät yhteiskunnan kanssa. Seuraavaksi kerron, millaisia kansallisia ominaisuuksia venäläinen luonto Suomessa saa.

4 VENÄLÄISEN LUONNON KANSALLISIA ERIKOISUUKSIA

...Oi venäläinen kuinka sinä olet suurenmoinen ja sinun rinnallasi minä...

J. Jevtushenko

Tarkastelen tässä jaksossa aineistoani sisältä päin esiteltyjen työkalujen avulla. Aineistoni ei voi olla riippumaton ajastaan (Väliverronen 1996). Se kertoo yhteiskunnasta suhteessa omaan historiaansa ja globaaliin maailmaan siitäkin huolimatta, että yritin selvittää, mitä on venäläinen luonto Suomen sanomalehtien kertomana. Sanomalehtien kertomana elämme toki aina nykyajassa, jolloin voimme tarkastella yhteiskuntaa vain nykyisyyden ehdoilla.

Venäläinen luonto on hidas ja mahtava, kirjoitti neuvostorunoilija Jevgeni Jevtushenko, joka oli aikansa kosmopoliitti ja vieraili usein ulkomailla paasaamassa Neuvostoliiton mahtavuudesta. Jevtushenkolle luonto oli jotakin päättymätöntä ja ihmisen tavoittamattomissa olevaa. Tämä väite on kovasti ristiriitainen venäläistä ympäristöhistoriaa käsittelevän teoksen kanssa (Josepson et. al 2013). Ristiriidassa piilee kuitenkin taiteen, ja ennen kaikkea sosialistisen realismin mahti, joka kykenee asettamaan kansalaisille ajatuksen loppumattomasta luonnosta, jonne neuvostoihminen mahtuu koneinensa töihin. Jevtushenkon runoissa venäläinen luonto on yksinkertaisesti käsittämättömän iso ja suunnaton. Niin suunnaton, ettei sitä oikein voi ymmärtää eikä sitä edes voi ymmärtää ilman, että vaihtaisimme keskustelun käsittelemään venäläisiä luontoja monikossa venäläisen luonnon sijasta. Aineistoni ei myöskään taivu sellaiseen muotoon, joka olisi yksi luonto. Mikäli sen sellaiseksi haluaa taivuttaa, päädymme teesi-antiteesi –keskusteluun, jossa luonto on toisaalta puhdasta ja toisaalta kuitenkin tosi likaista. Tällaisten vastakohtien kylväminen olisi minulle liian haasteellista, eikä aineistoni olisi sitä sallinut sellaisena kuin sitä tulisi tarkastella.

Teesi-antiteesi asetteluun sijasta minulla on Bruno Latourin teorian mukainen otos totena pidettäviä ilmenemismuotoja venäläisestä luonnosta. Luonnot eivät ikinä

esiinny yksin historiallisena ja itseisarvoisena. Luonnot esiintyvät aina sellaisina toimijoina, joilla on sosiaalisen toiminnan määrittelemä olemus tai tehtävä. Sosiaalinen toiminta määrittelee ympäristön itsensä kaltaiseksi sanomalehtien perusteella. Laatokan luonto on jylhää ja kaunista, kuten myös asutus Laatokan ympärillä. Asutuksessa on paljon epätoivoa mutta jotakin syvällistä ja jopa romanttista. Metsävarannot ovat käsittämättömän laajat mutta ongelma syntyy, kun niin laajoja alueita ei saada hallittua niin, etteivät ne tuppaisi palamaan vähintään kerran kesässä. Metsät ovat kansalaistensa kaltaisia. Heitä on paljon mutta heidän hallinta on hankalaa. Tarkastelen nyt syvemmin neljää eri kategoriaa, jotka olen aikaisemmin eritellyt: Luonnonvara-aitta, Ongelma, Erämaa ja Eläin.

4.1 Luonnonvara-aitta

Suomessa käytävä keskustelu Venäjän luonnonvaroista ja luonnosta kertoo meille huomattavasti enemmän venäläisestä yhteiskunnasta kuin itse luonnosta. Luonnonvarojen hallinnan diskurssissa luonto tulee toimijaksi osana yhteiskuntaa. Puheessa viitataan siis hybridiin, joka on yhteiskunta ja luonto.

Gazpromin Medvedevin mukaan venäläisyhtiö on rakentanut mainettaan vuosikymmeniä: "Aina olemme pyrkineet täyttämään velvollisuutemme." Noin neljäsosa EU:n kaasusta tulee Venäjältä, ja siitä 80 prosenttia Ukrainan kautta. Vaikka unioni on erittäin riippuvainen venäläiskaasusta, on Venäjä puolestaan hyvin riippuvainen energiatuloista.

Annamari Sipilä HS 13.1.2009

Venäläinen luonto on suunnaton luonnonvara-aitta. Maan rikkaudet ovat myös valtion resursseja ja talouden tukipilari. Valkonen toteaa väitöskirjassaan Lapin luonnon politiikka arkisen puheen luonnonvaroista tarkoittavan hyödynnettävissä olevia puu – tai malmivarantoja tai vesi – ja ilmavarantoja. Hän toteaa, että nämä luonnosta eroteltavat asiat eivät ole hyödykkeitä tai resursseja ennen kuin ne riistetään ihmisen toiminnan alaisuuteen (Valkonen 2003, 53).

Aineistossa mittaamattomiin luonnonvaroihin käytännössä implikoidaan. Luonnonvaroista puhutaan lähes poikkeuksetta talouspoliittisessa kontekstissa, jolloin luonnonvarapuheesta nousee esille voimakas vallan diskurssi.

On perusteltua todeta, että Venäjä on ja on ollut luonnonvaravaltio 1800 –luvulta alkaen ja siksi sen on ollut mahdollista kehittyä suurvallaksi (Nykänen, 2015, 66-67). Suurvallaksi kehittyminen on vaatinut osaltaan myös toimivan kansainvälisen infrastruktuurin ja talousmallin, joka kykenee mahdollisimman tehokkaasti hyödyntämään ulkomaan kauppaa (Sakwa 2002; Nykänen 2015). Tätä edellytti 1800-luvun puolivälin luonnonvarojen mittava hyödyntäminen, jota ajoi Tsaari Aleksanteri III. Aleksanteri oli rauhan mies ja hän oli hyvin kiinnostunut kapitalistisesta talousmallista: taloudelliseen kehitykseen vaadittiin infrastruktuuria, halpaa työvoimaa ja hyvät kauppasuhteet (Feodorov, 2007).

Kukaan ei tiennyt vielä vuonna 2009 Venäjän ja Ukrainan tulehtuneiden suhteiden menevät niin pitkälle kuin todellisuudessa tapahtui viisi vuotta myöhemmin. Kaasun myyminen Euroopan Unioniin ja muualle maailmaa on yleinen aihe koko aineiston historian aikana. Venäjällä on paljon maakaasua ja muu maailma tarvitsee sitä. Keskustelusta nousi jatkuvasti esille lähes hegemoninen diskurssi, jossa osapuoli kiristetään puolin ja toisin.

Mitä pidempään kaasukriisi jatkuu, sitä ilmeisemmäksi käy EU:n täydellinen voimattomuus riitelevien osapuolten - Ukrainan ja Venäjän - välissä.

Saksan liittokansleri Angela Merkel ilmoitti torstaina, että Venäjältä menee unionin luottamus, jos kaasu ei ala virrata.

Annamaria Sipilä HS 16.1.2009

Luonnonvarat suomalaisessa mediassa ovat kuin leluja, joilla johtajat ottavat toisistaan mittaa. Luonnonvarojen hallinnan legitimititeetistä kiistellään, kun etsitään niille hintaa. Venäjä on tuonut maakaasun saataville mutta Ukraina on Euroopan portti, jolla on oikeus maakaasuun, sillä se kulkee Ukrainan kautta. Historiallisesti luonnonvarojen hallinnan asetelma on täysin sama. Venäjällä on hallussaan portit Eurooppaan, jota kautta käydään kauppaa luonnonvaroista. Sevastopol oli jo 1800 –luvun tsaarin Venäjän tärkeimpiä

kauppa-alueita mutta myöhemmin alue liitettiin osaksi Ukrainaa. Tämä on taloudellisesti vaikuttanut Venäjän valtioon ja sen naapurussuhteisiin.

Luonnonvaratalous ja Venäjä ei perinteisesti ole ollut ongelmaton yhtälö. Venäjä on aina ollut keskushallinnollinen valtio, jonka tärkeimmät kaupungit Pietari ja Moskova ovat globaalin rahatalouden ytimiä. Luonnonvarat sijaitsevat kaukana keskuksista ja keskushallinto on lähempänä Moskovan ympäryskaupunkeja. Tämän takia Venäjän tärkeimmät kauppasatamat ovat aina olleet suhteellisen köyhiä (Ahonen 2005, 46). Luonnonvarat hyödynnetään ja kuljetetaan alueiden kautta, jotka eivät itsessään juurikaan hyödy omasta maantieteellisestä asemastaan.

Yhteiskunta-luonto toimii yhdessä ja muodostaa funktion, joka toimii talouden tavoin. Ilman luontoa talous ei saisi itselleen vaihtoarvoa mutta luonto, josta puhutaan ei ole varsinaisesti luontoa vaan resurssi. Kun puhutaan venäläisestä luonnosta talouden kontekstissa, puhumme resurssista, jotka kommunikaatiossa yhdistyvät venäläiseen luontoon. Kommunikaatioon on piilotettu sanoma, josta ymmärrämme Venäjän yhtenä valtiona kykenevän lämmittämään koko Euroopan. Venäläinen luonto on tässä mielessä suuri ja mahtava äitihahmo.

Hiilen kovimman olomuodon eli timantin kaivaminen yhdistetään Afrikkaan, mutta maailman suurin timantintuottajamaa on Venäjä. Valtionyhtiö Alrosa louhi viime vuonna 29 prosenttia maailman timanteista: 37 miljoonaa karaattia eli yli kolmen miljardin euron edestä.

.....

1200 miestä ja naista paiskii Nakynissä hommia kahden viikon vuoroissa, 12 tuntia joka päivä ja tienaa 600 eurosta lähteviä palkkoja. Alkoholia ei työmaakylässä suvaita. Metsästyksestä tai kalastuksesta saa potkut, sillä työntekijöiden ei haluta katoavan taigalle.

Nakynin syvempi louhos ulottuu jo 315 metriin. Porauspölyn peittämällä pohjalla jäistä maata räjäytetään ja louhitaan:

”Olen ollut täällä töissä 15 vuotta enkä ole kertaakaan nähnyt timanttia”, sanoo louhoksen päällikkö Nikolai Artjomov.

Jussi Konttinen HS 1.5.2017

Suuri ja mahtava äitihahmo ruokkii taloutta vanhanaikaisesti mutta vauraasti. Aineistossa vähemmistössä tulee esille suoranaisesti rikkauksia käsittelevät aiheet. Jussi Konttisen kirjoittamassa esimerkissä avautuu myös hybridiluonto: luonto on iso resurssi, jota hallitaan isolla kädellä ja venäläiseen tyyliin. Kuten kaasukeskustelussa, myös tässäkin luontoa konstruoivassa artikkelissa on kyse tavasta kertoa venäläisestä luonnosta yhteiskunnallisesti. Luontopolitiikka muistuttaa Gogolin teosta Reviisiori, jossa työntekijät laitetaan töihin, koska heitä saatetaan tarkkailla ja tulosta oleellisempaa on tehdä työtä. Maailman suurin timantintuottajamaa poraa maahan isoja reikiä, joista todennäköisesti löytyy jotakin.

Aineisto paljastaa, että Venäjän luonnonvarat ovat suunnattomat mutta niiden hallinta on äärimmäisen epävakaa. Venäjällä on potentiaalia tuottaa geopolittisen asemansa ansiosta paljon vaurautta mutta vaurauden takana on vaikeasti ymmärrettävä hallintojärjestelmä. Luonnonvaroja on mutta niitä on vaikea tavoittaa. Luonnonvaroja tarkastellaan sekä uhkana että mahdollisuutena.

Aineisto osoittaa mielellään, että luonnolla ei ole hyvä olla valtion ehdoin. Luonto on rikas mutta sitä hyödynnetään poliittisiin tarkoituksiin siinä missä taloudellisiinkin. Aineisto palautuu implikoimaan totuutta, jossa Venäjä on myös maailman rikkain luonnonvaravaltio mutta se ei kerro tarinoita onnistumisesta. Tarinan alkupiste jää silloin hieman epäselväksi, koska siitä puuttuu varsinainen menestyminen.

4.2 Ongelma

Olisin mielelläni haastanut tutkimusanalyysilläni Väliiverroksen havainnon, jossa Suomessa syytetään Venäjää luonnon saastuttamisesta. Näin ei kuitenkaan käynyt.

Luonnonvaradiskurssissa viitataan aina niiden hallintaan. Aineistosta nousee huomattavasti useammin ongelmakeskeinen diskurssi suhteessa luontoon.

Blokov on samaa mieltä: "Putinin ympäristöpolitiikkaa ei ole olemassakaan." Arvostelijoiden mielestä Putinin suurimpia syntejä ympäristönsuojelun saralla ovat itsenäisen ympäristökomitean sulauttaminen luonnonvaraministeriöön vuonna 2000, resurssien vähentäminen luonnonsuojelutyöstä ja lainsäädäntöviidakon synnyttäminen ympäristöalalle.

Anneli Ahonen HS 9.2.2010

Anneli Ahosen kolumni Baikalin sellutehtaan avaamisesta toistui aineistossa useasti. Sellutehtaan uudelleen avaamisessa on kyse taloudellisen potentiaalin hyödyntämisestä. Baikal –järven läheisyyteen avattu sellutehdas on ongelmallinen, koska raskas teollisuus ja yksi maailman merkittävimmistä järvistä ovat liian lähekkäin. Venäjän johdon ei oleteta olevan kykenevä hallitsemaan teollisuutta ja ympäristönsuojelua samanaikaisesti.

Ympäristönsuojelu Venäjällä on äärimmäisen vaikeaa, koska se on yhteydessä poliittiseen vaikuttamiseen (Yanitsky, 2001). Se vaikuttaa myös selvästi luontoa koskevaan uutisointiin.

Tyypillinen diskurssi on uhan diskurssi, jossa Venäjä on uhkana Suomen luonnolle.

Vaarallinen jättiputki leviää holtittomasti Venäjältä Suomea kohti.

Tutkija uskoo, että Venäjän jättiputkilajike tulee ennen pitkää Suomeenkin.

Outi Salovaara HS 20.7.2015

Oletamus, jossa vieras lajisto ottaa Suomessa vallan on toisaalta hyvinkin perusteltua. Stalinin ajan ympäristökäsityksen mukaan luonto on hyödyke, josta pitää ottaa kaikki mahdollinen irti (Josep et al 2013).

Tyypillinen aihe käsitellä venäläisen luonnon ongelmallista muotoa on, kirjoittaa metsäpaloista. Vuosi toisensa jälkeen Suomessa ihmetellään Venäjän palavia metsiä

ja niiden aiheuttamia savupilviä. Otsikointi kertoo asetelmasta joka luo käsityksiä suuresta uhkasta rajan takana.

Naapureissa metsät roihuavat – meillä viimeksi vuonna 1960

Taina Kivelä SK 9.8.2014

Otsikointi luo jo käsityksen uhkasta. Uhkaavaan sävyyn kirjoitettuja artikkeleita esiintyy joka vuosi. Ennen vuotta 2014 sävy oli samanlainen mutta aavistuksen verran myötätuntoisempi:

Suomi tiivisti lähialueiden seuranta metsäpalojen takia.

Palot ovat pysyneet pieninä itärajan tuntumassa.

Juhani Saarinen HS 7.8.2010

Kansalaisyhteiskunta Venäjällä kehittyy, koska sukupolvi vaihtuu ja samalla elämästä Venäjällä tulee yhä absurdimpaa, kaksi vuotta vapaaehtoistyössä mukana ollut järjestelmäasiantuntija.

Anneli Ahonen HS 19.6.2013

Suomen ja Venäjän raja on tietynlainen turvallisuusvyöhyke, joka luo diskursseja siitä, että Suomessa asiat hoidetaan paremmin. Metsäpalojen aiheuttamat ongelmat eivät ole kansallisia, mikäli ne tapahtuvat Suomen rajojen läheisyydessä. Laajat metsäpalot sisempänä Venäjää eivät uhkaa Suomea, jolloin aiheesta kirjoitetaan kansallisena ongelmana. Uutisoinnin tyyli on useimmiten toteava mutta makrotasolla tekstit pitävät sisällään tuhon diskurssia, joissa toimija on valtiollinen hallinta. Artikkelit viittaavat myös epämoderniin Venäjään, vertaamalla sitä Suomeen, jossa hallitaan metsäpalot suvereenisti. Toivoa metsäpalojen pysäyttämiseksi jakaa kansalaiset, jotka ovat järjestäytyneet palojen tuhojen estämiseksi. Mediat jakavat huomattavasti enemmän toivoa kansalaisten kuin viranomaisten varaan. Metsäpaloja voi tarkastella näin ollen Venäjän sisällä kansaa yhdistävänä tekijänä, joka aktivoi uuden poliittisen yhteisön. Poliittinen yhteisö saapuu paikalle tuhon hetkellä tekemään yhteisen hyvän eteen töitä, koska valtio ei kykene asiaa hoitamaan.

Suomen rajaa lähempänä olevista paloista uutisoidaan hieman herkemmin ja niistä osataan varoittaa jo etukäteen. Uutisointi varoittaa myös rajojen ylitse saapuvista savupilvistä, jotka häiritsevät suomalaisten ulkoilmaa.

Ongelmallisena esitetty luonto saa monia piirteitä. Toinen toistuvasti esiintyvä teema on vesistöjen saastuminen. Aihe puhuttaa Suomessa metsäpaloja vastaavasti:

Koko touhu alkaa saada farssin piirteitä. Kaupungin hallinnossa ketään ei tunnu kiinnostavan se, että jätevedet menevät nyt sellaisenaan mereen. Aika ajoin vaikuttaa jopa siltä, ettei kaupunki edes halua jätevesiä puhdistettavan. Edessä olisi melko varmasti vesimaksujen korotus, mihin ei haluta ryhtyä ainakaan ennen syksyllä pidettäviä kuvernöörinvaaleja.

Heli Saavalainen HS 20.7.2014

Merkittävästi Suomea huolestuttava teema on Itämeri. Venäjän ja etenkin Pietarin läsnäolo Itämerellä nähdään huomattavana riskinä. Ongelmaa kutsutaan jo farssiksi, mikä kertoo siitä, millaisena venäläinen jäteveden käsittely pidetään Itämeren alueilla. Venäjää syytetään hyvin vahvoin sanoin yhteisen veden pilaamisesta. Ympäristön kannalta Venäjällä on vastuullinen rooli, koska sen suurkaupunki Pietari sijaitsee Suomenlahden rannalla ja eksklaavi Kaliningrad Baltian rannalla, jossa jätteitä ei juurikaan käsitellä.

Jätepommi tikittää Pietarissa – riippumattomat asiantuntijat päästettiin ensi kertaa ongelmajätteiden kaatopaikalle.

HS Anneli Ahonen 10.6.2016

Jätevedet ovat ennen kaikkea luonnon ja yhteiskunnan liiton vuotoja. Yhteiskunta vuotaa jäteveden muodossa takaisin luontoon, mutta vahingoittaen luonnon sisäistä tasapainoa. Likaantuva vesistö on myös yksi varhaisimmista tekijöistä, joka toi yhteiskuntatieteen tutkimaan luontoa (Merchant 1992). Jäteveden ongelma on yhteiskunnassa ja uutisointi pyrkii osanaan korjaamaan sitä. Uutisoinnin määrä on äärimmäisen suuri mutta keskittyy kesäaikaan. Aihe on selkeästi esillä, joka kertoo siitä, että vesistön parantamiseksi tehdään töitä mutta ei vielä riittävästi. Osana

toimijoita ovat kansalaiset, joita ei haluta päästää lähelle ongelmaa. Tästä esimerkkinä Pietarilaisten ympäristönsuojelijoiden WC –pöntöstä alas vetämät gps -laitteet, jotka päätyivät Itämereen (HS, 17.11.2014). Aktivistien tarkoitus oli osoittaa, että kalliit jätevedenpuhdistamot eivät toimi ja valtio on haluton asian edistämiseksi. Luonto ei pärjää enää yksin Venäjän hallinnon alaisuudessa, vaan se tarvitsee aktivisteja ajamaan etujansa.

Neuvostoliiton aikana valtio asetti tiukat linjat ympäristön suojelemiseksi (Josep at all 2012), mutta nopeasti kehittyvät yritykset rikkoivat sääntöjä ja maksoivat rikkeestä vaadittavan sakon. Neuvostoliiton aikana säädökset olivat suhteessa aikaan hyvinkin tiukkoja mutta vaikeasti hallittavia. Neuvostoliiton kaaduttua ongelmasta tuli vielä haastavampi (Tynkkynen 2008). Nykyään ongelmaksi on jäänyt riittämätön ympäristöpolitiikka, josta ei ole selkeitä linjauksia. Tästä syystä ongelmaksi suurten kompleksien rakentamisessa ympäristön kannalta kestäväksi voi tulla projektin jokaisen portaalan hallinta. Suomi ja Venäjä ovat tehneet vesistö rakentamisessa yhteistyötä ja ongelma on ollut tutkijan mukaan ”Besserwisser” –puhe, joka ilmentää projektin hallinnan hankaluutta (Tynkkynen 2008, 24-25).

4.3 Erämaa

Aineisto kertoo mielellään venäläisen luonnon ongelmista ja uhkista. Luonto resurssina on kaikkein merkityksellisin luonto, jota Venäjällä esitetään esiintyvän. Raikkaan poikkeuksen tekee keskustelut, joissa juhlitaan luonnon mahdollisuuksia viimeisenä erämaana tai jopa maailman ilmastonmuutoksen pelastajana.

Venäjällä saatetaan parhaillaan ratkoa ihmiskunnan kohtalonkysymyksiä. Ei, presidentti Vladimir Putinin uusimmilla edesottamuksilla ei ole mitään tekemistä asian kanssa.

Suurten kysymysten äärellä on pieni tutkijaryhmä, joka koostuu kahdesta pariskunnasta ja vaihtelevista vierailijoista. He työskentelevät itsenäisellä tutkimusasemalla Tšerskissä, keskellä kylmintä Siperiaa.

Aseman johtaja, 59-vuotias ekologi Sergei Zimov varoittaa, että sulavassa ikiroudassa tikittää aikapommi.

...

Pelkästään tutkimusaseman alla leviävässä Jedoma-muodostumassa on tutkijoiden arvion mukaan 500 gigatonnia orgaanista hiiltä. Siinä on enemmän kuin ihmiskunnan tähän saakka polttamissa fossiilissa polttoaineissa yhteensä. Koko arktisella alueella ikiroutaan on varastoitunut hiiltä huikeat 1 672 gigatonnia, Zimov kirjoittaa Quaternary Science Reviews -lehdessä.

Maija Kairala HS 31.3.2015

Venäjän koskemattomista erämaista on kirjoitettu etenkin aineiston myöhäisemmissä vaiheissa runsaasti. Venäläisen luonnon potentiaali paratiisina voi tuhota globaalin ilmaston tai pelastaa sen.

Venäjän arktinen luonto esiintyy ilmastonmuutosta käsittelevässä keskustelussa aktiivisesti. Arktinen luonto kärsii herkästi ilmaston lämpenemisestä ja Siperian ikirouta voi olla ratkaisevassa asemassa tulevaisuuden kannalta. Maija Kairalan artikkelissa viitataan tutulla tavalla venäläisen luonnon ongelmiin; Presidentti Putin on vitsi, joka yhdistetään luontoon vaikka hänellä ei olisikaan mitään tekemistä asian kanssa. Sen sijaan paikalliset asiantuntijat ymmärtävät äärimmäisen hyvin luonnon potentiaalin.

Suomessa kirjoitetaan venäläisen luonnon manipuloimisesta, josta esimerkkeinä aineistossa ovat nimettyä tulokaslajit. Tulokaslajeja ovat niin jättiputki kuin supikoirakin. Neuvostoliiton ympäristömuokkaamiskokeet eivät ole saaneet suurta tieteellistä tunnustusta länsimaissa, joka vaikuttaa kansallisen valtiollisen tieteentason luottamuksen puutoksena (Josip et al 2013). Diskurssin siirtyessä valtiolliselta toimijalta paikalliseen, tieteellisen lausuman uskottavuus nousee potentiaaliselle tasolle.

Piirin varajohtaja Nikolai Rot{scaron}ev korostaa asukkaiden oikeutta harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan karjan- ja poronhoitoa, mutta ymmärtää piirin alueella öljyä pumppaavaa Lukoiliakin.

"Öljystä voi olla myös etua, jos yhtiö palkkaa paikallista väkeä".

Jussi Konttinen HS 15.6.2006

Paikalliset ympäristötoimijat ovat vakavasti otettavia lausunnon antajia, kun kyse on luonnontilasta ja siinä tapahtuvasta muutoksesta.

Maan tiedepiireissä on levinnyt teoria, jonka mukaan pohjoisen ilmasto ei olisikaan ihmisen takia lämpenemässä, vaan kyse on satunnaisesta syklien voimistumisesta. "Lämpeneminen on tietojemme mukaan pysähtymässä, ja muutaman vuoden sisällä alkaa uusi kylmeneminen", uskoo Jakutian routainstituutin johtava ilmastotutkija Veniamin Balabajev.

Jussi Konttinen HS 1.6.2008

Arktisen alueen ja Venäjän suhde on ilmeinen: Venäjä ei osaa pitää huolta arktisesta, joka on noussut yhä suuremmaksi aiheeksi globaalisti. Tästä aiheesta kirjoitettiin etenkin koillisväylän aukenemisen jälkeen, joka tapahtui vuonna 2007. Luonnosta huolehtiminen rakentaa hybridejä, joka venäläisessä kontekstissa ilmenevät kansalaistoiminnan ja luonnon välisenä kokonaisuutena. Luonnon suojelu on Venäjällä arvostettua toimintaa, josta kertoo myös se, että esimerkiksi Greenpeace on ensimmäisiä ei-valtiollisia organisaatioita, jotka ovat saaneet asettua Glasnostin aikana yhteiskuntaan (Yanetsky 2001). Venäjällä toimii myös suuria valtiollisia organisaatioita, jotka pitävät huolta luonnon monimuotoisuudesta. Suomessa mediakynnyksen ylittävät valtiollisten organisaatioiden toiminnan sijasta yksityiset henkilöt, joilla voi olla hyvin merkittävä sosiaalinen status:

Tällä viikolla pinnalle nousi liberaalin Talouskorkeakoulun professorin Sergei Medvedevin viimeviikkoinen ehdotus arktisten alueiden siirtämisestä kansainväliseen valvontaan. Medvedevin mukaan Venäjä on ollut arktisille alueille huono isäntä. Hän oli Greenpeacen kanssa samaa mieltä öljynporauksen haitallisuudesta arktisilla alueilla. Siksi hänen mukaansa alueet pitäisi siirtää kansainväliseen valvontaan.

HS Jussi Niemeläinen 4.10.2013

Sergei Medvedev, jonka ajatuksia tässäkin tutkimuksessa on lainattu, puhuu suoraan Venäjän kyvyttömyydestä hallita ympäristöasioitaan. Medvedevin kritiikki on niin

suoraa, että se palauttaa mieleen Venäjän valtion kyvyttömyyden hallita ympäristöasioitaan, jonka seurauksena aktivistit ottavat roolia luonnonsuojelijoina.

Venäläinen luonto on pitää sisällään tuhansia neliökilometrejä koskematonta luontoa, josta jopa 7000 kilometriä pitkä metsävyöhyke. Vyöhykkeen katkaisee ainoastaan vuoristot, jotka toimivat samalla mikroilmaston jakajina. Koskematonta luontoa ihaillaan medioissa romanttiseen sävyyn, joka käy hyvin yhteen Autio-Sarasmon toteamaan kansallisromanttiseen ideologiaan (2005), jossa ihminen haluaa nähdä asettuvansa osaksi luontoa.

Suomessa venäläinen luonto on ehdottomasti suuri ja saavuttamaton. Tästä huolimatta luonto on kovilla yhteiskunnan edessä ja tarvitsee tukea. Itseisarvoista luonto ei ole edes silloin, kuin siitä kerrotaan viimeisenä paratiisina. Paratiisi esiintyy auttamatta yhteiskunnan osana. Se muodostaa kokonaisuuden, jonne voi mennä ja siellä voi levätä. Jevtushenkon tavoin aineisto ei kirjoita, vaikka se olisikin mahdollista.

4.4 Eläin

Neljäs kategoria, jossa venäläistä luontoa kategorisoidaan, on symbolinen. Venäläiseen luontoon viitataan usein sen rikkaan lajiston kautta, mutta jokin erikoisuus eläimistössäkin piilee. Ville Haapasalon julkisuuteen nostanut elokuva, Metsästyksen kansallisia erikoisuuksia (1995), karhu näytteli ehkä elokuvan humoristisinta hahmoa. Karhu joi vodkaa metsästäjien kanssa. Oli selvää, ettei kyseessä ollut pelkkä karhu vaan Venäjän karhu. Se on hauska mutta arvaamaton. Samaan aikaa sympaattinen ja vaarallinen otus, jota tulee osata käsitellä. Tällaisen eläimen metafora on myös julkisuudessa esiintyvät villieläimet.

Venäläiseen kulttuurin on läheisesti kuulunut eläinten läsnäolo (Autio-Sarasmo 2005). Aineisto kertoo meille myös tarinoita eläinten läsnäolosta luonnosta, jossa heihin liittyy aina kansallisia luonteenpiirteitä.

Putinin tiikeriä syytetään kiinalaisten vuohien raateluista.

Venäjän presidentin Vladimir Putinin luontoon laskema siperiantiikeri Ustin on pääpäilytynä tapauksessa, jossa useita vuohia on tapettu Koillis-Kiinassa.

HS-Reuters 25.11.2014

Eläinten esittäminen poliittisina maskotteina on vaikea nähdä osana luontoa, mutta ne heijastavat luonnon arvostusta poliittisella kentällä. Venäjän Presidentti Putin on tunnetusti eläinten ystävä, joka ei häpeile käyttää eläinten kanssa toimimista omaksi hyväkseen. Putin tunnetaan tempauksista maskuliinisten eläinten kanssa, joka korostaa hänen valta-asemaansa. Putin ei varmasti ole yhtään pahoillaan siitä, että hänen vapauttamansa tiikeri raatelee vuohia Kiinassa, jos tilannetta vertaa hänen kansainvälisiin eläintempauksiinsa. Edellisen kerran hän sai huomiota säilyttelemällä Angela Merkelia Rottweilerillaan (HS 27.7.2017).

Eläimet kertovat ensisijaisesti Putinin henkilöhahmosta mutta venäläisen luonnon kontekstissa läsnä olevat eläimet kertovat myös siitä, miten villi ja monipuolinen luonto on. Uutiskynnyksen ylittävät eläimet ovat aina jollakin tapaan poliittisia, koska heidän ympärilleen on rakentunut toimintaa, joka vaikuttaa rakenteellisesti yhteiskunnan kansanväliseen julkikuvaan (Nieminen 2013, 32-34). Maskuliiniset eläimet sanomalehtien otsikoissa rakentavat mikrostruktuureja, jotka ottavat kantaa yhteiskunnan kykyyn esittää voimaansa. Putinin tiikeri raatelemassa vuohia Kiinassa kuulostaa lupaukselta siitä, että Putinin sotilaat ovat valmiita sotimaan naapurivaltioiden kanssa. Tiikeri itse tuskin välittää siitä, missä hän pyrkii toteuttamaan omaa luontoaan mutta uutisointi aiheesta tekee tiikeristä poliittisen eläimen, jolla on tahto laajentaa elinpiiriään. Tässä valossa venäläinen luonto, johon tiikeri lukeutuu, vaikuttaa hyvin väkivaltaiselta ja armottomalta. Jälleen kerran luonto on itse syytön siihen, millainen siitä tehdään.

5 Lopputulema

Venäjä historia ei ole ollut helppoa luonnon kestävyys kannalta eikä tänäkään päivänä luonto saa kunnolla hyvitystä menetetyistä. Venäjän nykyinen politiikka kannustaa kestäväan kehitykseen ja luonnon hyvinvointiin, vaikka sitä ei ole helppo uskoa. Venäläinen luonto ei ole vain yksi iso kokonaisuus vaan joukko tapahtumia, jotka ovat linkittyneet yhteiskuntaan. Konstruktiiivisesti luonto esiintyy aina yhteiskunnan funktiona ja sillä on syys-seuraus-suhteita. Venäläisestä luonnosta puhutaan harvoin itseisarvona vaan aina yhteydessä johonkin muuhun funktioon, kuten jätepolitiikkaan tai kansalaisyhteiskuntaan.

Kulttuurisen ympäristösosiologian näkökulmasta luontoa ei ole olemassa, vaan sen sijaan on vain olemassa luonnon ja yhteiskunnan välisiä hybridejä. Hybridiluonto syntyy kommunikaation avulla silloin, kun se saa merkityksiä (Väliaverronen 1996; Luhman 1986; Valkonen 2003; 2012). Venäläistä luontoa koskevat lausumat muovaavat huomaamatta kokonaisuuksia, jotka antavat luonnolle arvon. Aineisto esittää venäläisen luonnon kokoelmana erilaisia ympäristöongelmia, vaikka se voi yhtä hyvin olla valloittamattomasta luonnon ja yhteiskunnan välistä suhdetaistelua. Kulttuurisen ympäristösosiologian havainto hybridiluonnosta on ennen kaikkea poliittinen havainto, joka voi mahdollistaa yhteiskunnallisen toiminnan muutoksen verkoston sisällä, jossa aihetta käsitellään. Latour toteaaakin teoksessaan *Politics of Nature* (2005), yhteiskunnan epäonnistuneen luontoa määritellesään, koska ei ole hyväksynyt omaa olemassaoloaan. Siitä syystä yhteiskunta ei tule pääsemään siihen suhteeseen luonnon kanssa, johon hän pyrkii. Rajasin aineistoni venäläistä luontoa koskevaan uutisointiin mutta sen perusteella voin todeta, että mediat eivät voi paeta totuutta: he eivät pysty käsittelemään luontoa itseisarvona. Mediassa luonto saa sosio-kulttuurisessa kanssakäymisessä lataumia, jotka saavat lukijan kokemaan luonnon median haluamalla tavalla. Tämä tutkimus on samasta syystä tärkeä: se, miten näemme venäläisen luonnon vaikuttaa siihen, millaisia mahdollisuuksia voidaan synnyttää suhteessa venäläiseen luontoon.

Olisi hienoa, jos Suomessa venäläisestä luonnosta keskusteltaisiin aavistuksen optimistisempaan sävyyn, joka voisi vaikuttaa myös Venäjän sisäpoliittisiin linjauksiin

luonnonkäyttöä koskien. Maantieteellisesti Suomi on merkittävässä asemassa Venäjään nähden ja Venäjällä seurataan tiiviisti, miten Suomessa siitä kirjoitetaan. Tulevaisuuden kannalta olisi hyvä keskittyä Venäjän mittaamattomien alueiden mahdollisuuteen ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja koskemattoman luonnon esimerkilliseen säilyttämiseen. Julkinen puhe vaikuttaa kansalaispolitiikkaan ja sitä kautta tekoihin. Tällä hetkellä Venäjällä on Euroopan mantereeseen suurin potentiaali varastoida hiiltä ja tundra on täynnä mahdollisuuksia tulevaisuuden kannalta. Tärkeää olisi saada yhteiskunta ajattelemaan niin, että mahdollisuuksia on.

Tutkimus osoitti, että venäläisen luonnon uutisointi lähinnä problematisoi yhteiskunnan ja luonnon välistä suhdetta. Luontoa tarkkaillaan tietynlaisen ”venäläisyyden” näkökulmasta. Tämän tuloksena suomalaiset valtamediat esittävät tarinoita luonnosta, jossa Venäjän valtio antaa jollakin tavalla itse luonnolle roolin. Luonnossa heijastuu myös vastaavanlainen ”suomalainen” rooli, joka tekee asiat ikään kuin oikein. Tutkimusaineiston loppupuolella ”suomalainen” olemus oli paljon vähäisemmin esillä.

Aineiston perusteella venäläinen luonto vaikuttaa kertomukselta venäläisestä yhteiskunnasta. Määritellessä luontoa, aineisto samalla määrittelee yhteiskuntaa ja siellä esiintyviä konflikteja tai erityispiirteitä. Havainto palautuu käytetyn teoreettisen kirjallisuuden sisältöön, joista etenkin *Contested Natures* osoittaa olevansa oikeassa, huolimatta siitä, että se on suhteellisen vanha. Huomioitavan arvoista on esimerkiksi se, että yhteiskunnat ovat digitalisoituneet huomattavan paljon 1990 –luvulta lähtien (mm. Suikkanen at all 2017). Luonnon ja yhteiskunnan suhde on siitä huolimatta vastaavanlainen kuin 1990 –luvulla, jolloin luonnosta kerrotaan yhteiskunnallisin mahdollisuuksin ja uhkin. Aineisto kertoo luonnosta myös romanttisessa suhteessa (mm. Autio-Saraso 2005), joka kertoo vastaavalla tavalla ihmisen kaipuusta luontoon eikä luonnosta itsestään.

Olen tyytyväinen luonnon positiivisesta ulottuvuudesta aineistossa. Alueellisesti Siperiaa käsittelevät artikkelit nostavat esille ajatuksen, jonka mukaan Siperia voi olla sekä maailman tuhon näyttämö, että maailman pelastaja. Ilmastonmuutoksen noustessa yhdeksi vakavimmista globaaleista uhista (IPCC -raportti 2018), Siperia voisi toimia globaalina hiilinieluna. Samanaikaisesti tämä alue on suuri uhka metaanipäästöjen suhteen. Odottaisin itse enemmän positiiviselta uutisoinnilta, jossa

ruumiillistuu täydellisesti Bruno Latourin teoria hybridiluonnosta: jo kuollut fauna herätetään teknologian avulla henkiin globaalin yhteisen hyvän puolesta. Tämä olisi kuitenkin jo toinen kertomus ihmisen ja luonnon välisestä hybridistä.

Tutkimuksen kannalta tärkeää on, että tunnistamme mediateksteistä ilmiön, joka ei varsinaisesti ole muuttunut: luontoa ei voida irrottaa yhteiskunnasta. Luonto saa arvonsa suhteessa sosiaaliseen todellisuuteen ja luo hybridejä, *luonto ja yhteiskunta*. Useimmiten aineistossa selviää, että yhteiskunnan kehitys näkyy luonnossa: teollisuus ja liikenne ovat riski luonnolle, joka vaikuttaa myös Suomen alueelliseen luontoon. Venäjä on maantieteellisesti lähellä ja tulee myös aina olemaan. Siksi rajan takaiset ongelmat ovat ongelmia, joita ei myöskään voi kiistää. Venäjän luonnossa tapahtuvat asiat esiintyvät myös suomalaisessa yhteiskunnassa.

Venäjä kontekstissa villi luonto on lähes poikkeuksetta positiivinen uutinen. Aineisto ei kuitenkaan anna ymmärtää, että positiivinen toimija suhteessa luonnon hyvinvointiin olisi millään tavalla Venäjän valtio. Sen sijaan positiivisina voi pitää paikallisia asukkaita, joilta on paljon opittavaa. He esiintyvät ikään kuin sankareita ”jaloina villeinä”, joilla on syvä luontosuhde. Sellaisia venäläisiä uhkaa myös Venäjän valtio.

Yhteiskunnan ja luonnon erottaminen toisistaan ei ole mielekästä, mutta voimme kuitenkin todeta, että luonto sijaitsee yhteiskunnassa. Yhteiskunta puolestaan on riippuvainen luonnosta. Klassinen dikotomia tuntuu silti pätevältä työkalulta määriteltäessä yhteiskunnan uhkia ja mahdollisuuksia. Bruno Latour on oikeassa siinä, että tieteilijät ovat epäonnistuneet määriteltäessä luontoa (Latour 2005). Tämä ei kuitenkaan poista sitä tarvetta, että tieteen kentällä tarvittaisiin vain yhteiskunnallista ympäristön tutkimusta. Jos ekologia ja yhteiskuntatiede kommunikoisivat keskenään enemmän, voisi aineiston esittämät luonnon lausumat saada vastakaikua, jolloin niitä ratkottaisiin kokonaisuuksina. En uskalla spekuloida, mitä tämä kokonaisuus toisi tullessaan, mutta on kiehtovaa leikkiä ajatuksella, että 8000 kilometrin päässä Suomen rajasta itään vaeltaisi suuria mammutteja, jotka eläisivät symbioosissa yhteiskunnan kanssa. Tuohon aikaan muisteltaisiin ilmaston lämpenemisen olleen aikoinaan vastaavanlainen uhka, niin kuin happosade oli vielä Väliwerrosen kirjoittaessa teostaan Ympäristöuhkan anatomia.

6 Kirjallisuus lähteet

- Autio-Sarasma Sari; Rosenholm Arja (toimittaja) (2005)** Undersatanding Russian Nature: Representation Values and Consepsts. Kikikimora Puplications, Helsinki.
- Berker P & Luckman T (1966)** The Social Construction of Reality. Penquin books. Great Britain.
- Beck Ulrich (1992)** Risk Society: Towards a New Modernity. Sage Publication. London.
- Carlson A, Lintot S (2008)** Nature, Aesthetics, and Environmentalism, Columbia University Press. New York.
- Carranza Isolda (1997)** Applied Psycholinguistics 18/1997.
- Dixon Simon (1999)** The modernisation of Russia 1676-1825. Cambridge University Press NY.
- Dryzek J.S (2005)** The Politics of The Earth. 2nd edition. Oxford Press. New York.
- Eskola Jari & Suoranta Juha (2000)** Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fieldman D.L with Blokov I (2012)** The Politics of Environmental policy in Russia. Edward Elgar Publishing. Northhampton. UK.
- Haila Y & Levins R (1992)**, Humanity and Nature. Pluto Press. 294-295.
- Hanski Ilkka (2003)** Ekologia. 2.Painos. WSOY. Porvoo.
- Heiskala Risto (2012)** Mitä yhteiskuntateoria on? Sosiologia 49:2, 83–99.
- Hoikkala Tommi (1990)**. Teun A. van Dijkin diskurssianalyysi. Teoksessa Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analyysi ja tulkinta. Toimittanut Klaus Mäkelä. Helsinki: Gaudeamus. Sivut 142-161.
- Huttunen T, Pesonen P, Turoma S (2000)** Teoksessa Russia: More different than most. Toim. Kangaspuro Markku. Kikimora publication. Helsinki
- Feodorov V.A, Morjakov V.I, Shsetinov Ju.A (2015)** Istoria Russij. KnoRus. Moskova.
- Jevtushenko Jevgeni Runoni (1984)** (suom. Pentti Saaritsa, Erkki Peuranen ja Markku Lahtela). Kirjayhtymä, Helsinki.
- Jokinen Arja, Juhila Kirsi, Suoninen Eero(1993)** Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino. Tampere.

Josepson P, Dronin N, Mnatsakanian R, Cherp A, Efremenko D, Larin V (2013) The Environmental History of Russia. Campridge University press. Cambridge.

Kivinen M, Vähäkylä L (2015) Venäjän palatseissa ja kaduilla, Gaudeamus, Tallinna.

Kujansivu Heikki (2007) Mikä tekee moderniksi? Niin ja Näin. 1/2007.

Lamb L. K (1996) The problem of defining nature first: A philosophical critique of environmental ethics. The Social Science Journal Volume 33 Issue 4, 1996, sivut 475-486.

Latour Bruno (2003) Moderni vai ekologinen? Uutta oikeutusta etsimässä. Ismo Koskinen suom. Teoksessa Luonnon politiikka. Vastapaino. Gummerus kirjapaino, Jyväskylä.

Latour Bruno (2004) Politics of nature. How to bring science into democracy. Harvard University press. Massachusetts.

Latour Bruno (2006) Emme ole koskaan olleet moderneja. Suom. Risto Suikkanen. Vastapaino. Tampere.

Lehtisaari K, Karppinen K, Harjuniemi T, Nieminen H, Linden C-G, Grönlund M et al. (2012) Media Convergence and Business Models: Responses of Finnish Daily Newspapers. Helsingin yliopisto, viestinnän tutkimuskeskus CRC.

Lehtonen Turo-Kimmo (2014) Maa-ilma, Vastapaino, Tampere.

Luhman Niklas (1986) Ekologinen kommunikaation. Krause S & Raiski S. Suom. 2004. Gaudeamus. Tallinna.

Lounasmeri Lotta (toimittaja) (2011) Näin naapurista. Vastapaino. Tampere.

MacNaghten P, Urry, J (1998) Contested Natures, Sage. London

Martikainen T, Pynnöniemi K, Sinikukka S (2016) Venäjän muuttuva rooli lähialueilla, Ulkopoliittinen instituutti, Valtioneuvoston kanslia, Helsinki

Marx Karl (1918) Pääoma I osa. Kansantaloustieteen arvostelu. Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiö. Moskova.

Merchant Carolyn (1992) Radical Ecology: The Search for a Livable World, Routledge, London/ New York.

Noro Arto (2000) Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä. Sosiologia 37 (4).

Nykänen Nooa (2015) Industrial Clusters in the Russian Empire 1860–1913. Pro - Gradu. Jyväskylä University Press. Jyväskylä.

- Oivo Teemu (2017)** Pelko Pohjois-Karjalan Venäjäkeskustelussa ja uutisoinnissa. Historiatieteellinen aikakausikirja 82-104.
- Pietiläinen Jukka. (2011)** Venäjä uutisoinnin kohteena, teoksessa Näin Naapurista toim. Lotta Lounasmeri, Vastapaino. Tampere.
- Riessman C.K. (1993)** Narrative Analysis, London: Sage.
- Riessman C.K., Quinney L. (2005)** 'Narrative in Social Work', Qualitative Social Work 4(4), pp. 391–412.
- Sakwa Richard (1993)** Russian Policy and Society, 4th edition. (2002). Routledge. UK.
- Seppänen Janne (2005)** Visuaalinen kulttuuri. Vastapaino. Tampere.
- Tynkkynen Nina (2008)** Constructing the Environmental Regime between Russia and Europe. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere
- Valkonen Jarno toim. (2010)** Ympäristösosiologia. WSOY Pro. Helsinki
- Valkonen Jarno (2003)** Lapin Luontopolitiikka, Tampere University Press. Tampere
- Van Dijk, Teun A. (2008):** Discourse and Power. New York: Palgrave Macmillan.
- Van Dijk Teun (1988)** News as discourse Lawrence Erlbaum Associates. New Jersey.
- Väliaverronen Esa (1996)** Ympäristöuhkan anatomia: tiede, media ja metsän sairaskertomukset. WSOY. Porvoo
- Väliaverronen E & Seppänen J (2000)** Lehtikuvan luonto kuvan ja tekstin suhteista ympäristödiskurssissa. Sosiologia 37(4).
- Williams, Raymond (2003).** Luontokäsitykset. Teoksessa Teoksessa Haila, Yrjö. & Lähde, Ville (toim.): Luonnon politiikka. Vastapaino, Tampere. s. 40–66.
- Yanitsky Oleg (2001)** Russian Greens in Risk Society. Kikimora Publications. Helsinki.

6.1 Muut lähteet

Digitalisaatio: Totta vai Tarua:

<https://www.lapinamk.fi/fi/loader.aspx?id=af081b5f-3775-4600-b989-daf7978b6595>

Federaation laki :

<http://www.nyulawglobal.org/globalex/Russia1.html#environment>

IPCC Raportti:

https://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf

Sitaatit:

https://www.brainyquote.com/category/russian_novelist

Venäjän ja Suomen raja:

https://www.raja.fi/ohjeita/rajavyohyke/venajan_rajavyohyke

Elokuva:

Metsästyksen kansallisia erikoisuuksia (1995) Aleksander Rogozhkin, Lenfilm Studio, Roskomkino.

7 Liite

7.1 Hakusanat

Venäjä AND luonto NOT radio	Venäjä AND teollisuus	Suomenlahti AND saaste
Venäjä AND metsä NOT Radio	Venäjä AND tehdas	Suomenlahti AND venäjä
Venäjä AND ympäristö NOT radio	Venäjä AND paska	Jäämeri AND venäjä
Venäjä AND metsäpalo(t)	Venäjä AND joutsen	Jääkarhu AND Venäjä
Karjala AND metsä	Venäjä AND happo	Venäjä AND tie NOT radio
Karjala	Venäjä AND allergia	Siperia NOT radio
Venäjä AND kaasuputki	Venäjä AND Medvedev	Nenetsia NOT radio
Venäjä AND karhu	Venäjä AND susi	
Venäjä AND eläin	Venäjä AND hirvi	
Venäjä AND villi	Karjala NOT politiikka	
Venäjä AND kurki	Jakutia	
Komi	Komi	
Venäjä AND saaste(et)	Jussi Konttinen NOT	
Venäjä AND saastuttaa	jääkiekko	
Venäjä AND krasnyi bor	Villi itä	
Venäjä AND ydinvoima	Kuolan niemimaa AND teollisuus	
	Kuolan niemimaa	
	Mammutti	
	Ikirouta	
	Metaani AND venäjä	